

ผู้ดำเนินรายการ :

สวัสดีช่วงบ่ายนะคะ เมื่อเช้า ๆ เราได้ฟังวิทยากร 3 ท่านพูดในด้านของประวัติศาสตร์ การปกครอง การเมืองต่าง ๆ รวมทั้งเกร็ดชีวิตประวัติต่าง ๆ ของพระนางบูเช็กเทียน ในช่วงบ่ายนี้เราจะเสนอในประเด็นที่จะเสริมกับเมื่อเช้านี้ ซึ่งมีวิทยากร 3 ท่านที่เชิญมาท่านแรกที่จะเชิญให้พูดก่อนคือ รองศาสตราจารย์ ดร. จัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ ที่อยู่ทางขวามือติดอยู่กับดิฉัน อาจารย์จัตรสุมาลย์ อยู่สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่านมีความเชี่ยวชาญทางด้านปรัชญาตะวันออก ศาสนาที่เกี่ยวข้องกับทางศาสนาพุทธ ขงจื๊อ เล่าจื๊อต่าง ๆ เหล่านี้ นอกจากนั้นผลงานของท่านมีออกมาในรูปของหนังสือและตำรามากมาย ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งประธานโครงการสตรีและเยาวชนศึกษาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งโครงการนี้มีกิจกรรมที่ออกมาสม่ำเสมออยู่ตลอดเวลา และท่านเองเป็นสตรีที่ศึกษาทางด้านบทบาทของสตรี ที่มีผลงานในต่างประเทศด้วย ท่านไปประชุมนานาชาติอยู่ประจำ ในวันนี้ท่านยินดีมาพูดให้เราฟัง ท่านมีความสนใจด้านสตรีโดยเฉพาะ และบูเช็กเทียนคงจะเป็นสตรีท่านหนึ่งที่ท่านยกย่องมาก แล้วเราก็จะได้ฟังว่าในแง่ศาสนา มีความดีงามอย่างไรบ้าง ท่านกระซิบเมื่อก็ บอกว่าท่านมาพูดเพื่อปกป้อง ภาพพจน์ของบูเช็กเทียน รู้สึกวันนี้มีแต่คนปกป้อง ภาพพจน์ของบูเช็กเทียนตั้งแต่เช้าแล้วกันทั้งนั้น เราคงจะพยายามมองว่าที่มาปกป้องนี้มีเหตุผลมากน้อยแค่ไหน

ท่านต่อไปที่จะเสนอต่อจากท่านอาจารย์จัตรสุมาลย์ คือ อาจารย์ถาวร ลิกขโกศล ที่นั่งอยู่ถัดจากอาจารย์จัตรสุมาลย์ อาจารย์ท่านนี้มีวิทยายุทธอันแข็งแกร่ง เห็นหนุ่ม ๆ อย่างนี้ ท่านเรียนภาษาจีนเมื่ออายุท่านมากแล้ว หมายความว่าไม่ได้เรียนมาแต่เด็กเรียนตอนที่อยู่ศึกษาปริญญาตรี ท่านสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับบทกวีจีน ท่านก็เริ่มศึกษาภาษาจีนที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ และหลังจากนั้นท่านทำปริญญาโท ทางด้านบทกวีจีนเปรียบเทียบกับของไทย จากนั้นท่านก็ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องจีนมาตลอด ผลงาน

ออกมาหลายเล่มแล้ว ท่านใช้ชื่อ ถาวร ลิกขโกศล เป็นนามปากกาและชื่อจริงเลย ให้รู้ ๆ กันเลยว่า ท่านทำในสิ่งที่เป็ความรู้ท่านมีเป้าหมายในชีวิตว่าต้องการศึกษาด้านจีน คือเป็นผู้ศึกษาทุก ๆ ด้านของจีน โดยเฉพาะท่านสนใจเรื่องของวรรณกรรมและวัฒนธรรม เวลานี้ทางสาขาภาษาจีนที่คณะศิลปศาสตร์ เราเชิญมาเป็นอาจารย์พิเศษอยู่ที่สาขาสอนทางด้านวรรณคดีจีน ดิฉันมีความชื่นชมอาจารย์ถาวรมาก ๆ เลย และดิฉันเป็นคนติดต่อกับท่านมาช่วยสอนทางด้านนี้ เวลานี้อาจจะมีความดี ว่าท่านจะมาเป็นอาจารย์ประจำที่คณะเราด้วยเราอยู่ในระหว่างที่จะรับท่าน

ท่านสุดท้ายนะคะเป็นท่านที่ดิฉันมีความชื่นชมส่วนตัว คิดว่าหลาย ๆ ท่าน ถ้าเคยได้อ่านผลงานของท่าน ก็คงจะมีความรู้สึกเช่นเดียวกัน คือ คุณเสริมศรี เอกชัย บอกชื่ออย่างนี้แล้ว ไม่ต้องแนะนำมาคะ ท่านมีนามปากกาที่มีชื่อเสียงว่า “สุนทรีย์” ปัจจุบันยังเขียนบทความต่อเนื่องอยู่ด้วย แม้ว่าท่านบอกว่าท่านปลดเกษียณแล้ว แต่ฝึกปากและมีมือทุกอย่างยังคงเหมือนเดิม ที่เราเชิญท่านมา ท่านบอกว่ารู้สึกไม่ค่อยเกี่ยวอะไรกับท่าน แต่เราบอกว่าเกี่ยวแน่นอน เพราะว่าท่านสนใจเรื่องของจีนอยู่แล้ว ท่านเคยเดินทางไปประเทศจีนในเส้นทางสามก๊ก ดิฉันก็ไปด้วย ก็เลยได้สนิทสนมกันใน trip นั้น นอกจากนั้นท่านก็สนใจที่จะเขียนเรื่องต่าง ๆ นอกเหนือจากเรื่องสามก๊ก เป็นสตรีที่อยู่ในระดับผู้นำทีเดียวในสังคมเรา ดิฉันคิดว่าท่านคงจะมีข้อคิดหรือข้อวิจารณ์อะไรบางอย่างที่น่าสนใจ เกี่ยวกับบทบาทของบูเช็กเทียนมาเล่าให้เราฟัง หรือจะมองอีกอย่างก็คิดว่า เราน่าจะมีบุคคลที่อยู่นอกวงการ มาดูบูเช็กเทียนอาจจะให้มุมมองที่ต่างออกไป และอาจจะมองได้อย่างยุติธรรม ดิฉันจะขอเริ่มที่ อ.จัตรสุมาลย์

อ.จัตรสุมาลย์ :

ขอขอบคุณ อ.มาลินี ดิฉันจะเจาะจงพูดเฉพาะบทบาทของพระนางบูเช็กเทียนที่มีต่อพุทธศาสนา เพราะว่าพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ก็ดี วรรณกรรมก็ดี เราได้พูดไปแล้วในตอนเช้า อยากจะให้ภาพของพระนาง

บูเช็กเทียนในชีวิตรอบครัว เล่ากันว่าคุณตาของนางสาวบู เมื่อเด็ก ๆ เป็นชาวพุทธอยู่ในราชสำนักส่วย และมารดาเองได้ชื่อว่าเป็นชาวพุทธที่เคร่งครัด เพราะฉะนั้นพระนางบูเช็กเทียนได้รับอิทธิพลในทางพุทธศาสนา มาทางสายแม่มากพอสมควร เมื่อพระเจ้าถังไท่จงสิ้นพระชนม์ พระนางบูขณะซึ่งเป็นสนมก็ต้องจำเป็นที่ออกไปบวชเป็นภิกษุณี ไมใช่ซี ขอแก้ของอาจารย์สุสันต์ ที่กล่าวไปตอนเข้าคืนหน่อย ในช่วงนั้นเป็นช่วงที่อิทธิพลของพระพุทธศาสนาเข้ามาครอบงำและมีอิทธิพลต่อพระนางเป็นอย่างมากทีเดียว จะสังเกตเห็นว่าในสมัยที่พระเจ้าเกาจงขึ้นครองราชย์ ในช่วง 672-675 ปรากฏว่าพระนางเป็นผู้ที่ให้การอุปถัมภ์ การแกะสลักพระพุทธรูปบนไหล่เขาที่ประเทศจีน ที่ลู่เมน พระพุทธรูปใหญ่มากพร้อมพระโพธิสัตว์ และให้การสนับสนุนการแกะสลักบรรดาพระพุทธรูปและโพธิสัตว์ที่ลู่เมนตลอดมา

พระนางได้รับการสนับสนุนจากหงเลื่อเป่า ที่อาจารย์สุสันต์ไม่ยอมเรียกว่าเป็นพระ จะให้เป็นดาบส พระหงเลื่อเป่าเป็นเจ้าอาวาสวัดแปะเบี่ย วัดม้าขาว ซึ่งเป็นวัดแรกที่พุทธศาสนาไปประดิษฐานที่ประเทศจีน หงเลื่อเป่าต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น ชีหวายี ในการขึ้นครองราชย์เป็นการขัดกับประเพณีของขงจื้อ จึงจำเป็นต้องหาการสนับสนุนจากแนวความคิดของศาสนาอื่น ในศาสนาพุทธเองมีพระสูตรหนึ่งชื่อ พระมหาเมฆสูตร มีฉบับแปล 2 ฉบับ โดยอาจารย์ธรรมเกษม และอาจารย์จูเหินยง อีกฉบับหนึ่ง ตรงนี้เป็นเสียงจีนกลาง เสียงอาจจะเพี้ยนไป นักประวัติศาสตร์จีนบางคนมองว่าพระนางบูจ้างให้เขียน หลักฐานทางศาสนาว่า มหาเมฆสูตร เป็นพระสูตรที่มาจากอินเดีย ใจความในมหาเมฆสูตรที่จำเป็นต้องพูดถึงไว้ คือในบทที่ 4 ของมหาเมฆสูตร ซึ่งเป็นฉบับของธรรมเกษม พูดถึงว่าพระพุทธองค์ทรงมีรับสั่งกับเทวดานางหนึ่งชื่อว่า จิงกวาง เล่าว่าผลจากการสวดพระมหาปริณิรวานสูตร ในพุทธกาลก่อนทำให้นางได้จุติเป็นเทวดา และเมื่อนางได้ฟังธรรมจากพระตถาคต ก็จะได้ไปเกิดเป็นพระจักรพรรดิ ปกครองแคว้นกว้างใหญ่ ข้อความกำลัง

จะพูดว่านี่เป็นอดีตของพระนางบูเช็กเทียน ยังได้รับการทำนายเอาไว้แล้วมหาเมฆสูตร ในบทที่ 6 ระบุว่ามีการพูดถึงพุทธทำนายในทำนองเดียวกัน ประมาณปี ค.ศ. 700 ในเมืองเล็ก ๆ ทางอินเดียใต้ เด็กผู้หญิงจะได้รับการเลือกขึ้นครองราชย์ แทนพระบิดาซึ่งเป็นกษัตริย์ และจะได้ปกครองแคว้นแคว้นชมพูทวีป พระชีหวายี ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดม้าขาว ลอกข้อความ 2 ตอนนี้พร้อมทั้งให้วรรกถาของตัวเอง สนับสนุนว่าพระนางบู เป็นปางของพระศรีอริยเมตไตรยามาเกิดขึ้นในโลกมนุษย์ จึงสมควรเป็นจักรพรรดิของราชวงศ์ถัง ข้อนี้จะตอบคำถาม เมื่อเข้าที่มีคนถามในตอนท้ายว่า ทำไมพระนางบูจึงจำเป็นต้องสนับสนุนพระรูปนี้ จริง ๆ แล้วเป็นการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ทีนี้เมื่อท่านชีหวายีให้วรรกถาว่าพระนางบูเป็นปางของพระศรีอริยเมตไตรย ก็เป็นการสอดคล้องกับความเชื่อของชาวเมืองสมัยนั้นว่าจะมีพระศรีอริยเมตไตรยมาจุติในราชวงศ์ถัง พระนางบูก็เลยถือเรื่องนี้เป็นข้ออ้าง ใน ค.ศ. 690 ทรงส่งพระสูตรมหาเมฆสูตรไปยังวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ แล้วก็สถาปนาตนเองขึ้นเป็นพระจักรพรรดิ เปลี่ยนชื่อจากราชวงศ์ถังเป็นโจว อย่างที่เราพูดไปแล้วในตอนเข้าโปรดๆ ให้ตั้งวัดต้าหยุน ในเมืองหลวงทั้ง 2 แห่ง คือทั้งที่ฉางอานและโลหยาง หลังจากนั้นก็ปรากฏว่าวัดต้าหยุนที่รับสั่งให้สร้างในเมืองต่าง ๆ แม้กระทั่งในเอเชียกลาง เช่น ที่เมืองอันซี ปัจจุบันเรียก ปาเทียน ปรากฏว่ายังมีพระภิกษุดูแลอยู่ในราว ค.ศ. 713-741 ซึ่งเป็นช่วงที่พระนางสวรรคตไปแล้ว

ใน ค.ศ. 691 มีพระราชกำหนดให้ศาสนาพุทธสำคัญกว่าศาสนาเต๋า เราจำได้ว่าในสมัยพระเจ้าถังไท่จง พระองค์มีความรู้สึกว่าพระองค์แซ่หลี่ เหมือนกันกับเหล่าจื้อ เพราะฉะนั้นจะค่อนข้างมีความโน้มเอียงไปทางศาสนาเต๋ามากกว่าศาสนาพุทธ พอมาถึงสมัยนี้ก็มีพระราชกำหนดให้พุทธศาสนาสำคัญกว่าเต๋า โปรดให้มียัดในวังหลวงทั้ง 2 แห่ง คือทั้งที่ฉางอานและโลหยางเดิมมีอยู่แล้ว แต่ในสมัยของพระนางบูได้สร้างวัดที่ใหญ่โตมาก ปรากฏว่ามีพระประจำการเป็นจำนวนร้อย เวลาสวดมนต์จะได้ยินไปถึงนอกวัด มีหลักฐานอีกประการ

หนึ่งที่พูดถึงว่า เนื่องจากพระนางบูชังบประมาณแผ่นดินมาในการสนับสนุนศาสนาพุทธเหลือเกิน วัดที่สร้างใหญ่โตมโหฬารมาก ปรากฏว่าในสมัยต่อมาเมื่อมีการกวาดล้างศาสนาพุทธ วัดที่พระนางบูสร้างใช้เวลาเผา 3 เดือนยังเผาไม่จบ อันนี้ทำให้จินตนาการเห็นภาพว่าใหญ่โตมโหฬารขนาดไหน

สำหรับหลักฐานทางศาสนา ย้อนมาดูในนิยายของพุทธศาสนาที่เจริญรุ่งเรืองในสมัยราชวงศ์ถัง เป็นราชวงศ์ที่ได้ชื่อว่าเป็นยุคทองของพุทธศาสนา มีศาสนาพุทธนิกายต่าง ๆ หลายนิกายเข้าไปเผยแพร่ในประเทศจีนสมัยนั้น ดิฉันขอเล่าคร่าว ๆ เพื่อให้เห็นภาพ นิกายหนึ่งเรียกว่า นิกายตรีศาสตร์ (ซานหลุน) ซึ่งมีอาจารย์จีซังเป็นคนที่เริ่มมาจากนิกายมหายานิกะในประเทศอินเดีย สังฆนายกคนแรก คือ พระมัญชุศรี ถือว่าพระมัญชุศรีโพธิสัตว์เป็นสังฆนายก ต่อมาเป็นอัสวโฆส แล้วก็คนแปลสำคัญก็คือ กุมารขีปซึ่งแปลคัมภีร์ไตรปิฎกเป็นภาคจีน ประมาณพุทธศตวรรษที่ 4 หลักปรัชญาของตรีศาสตร์พูดถึงปรัชญามูลศาสตร์ภิกขา ทวทศนิกายลัทธิศาสตร์ คำสอนเหล่านี้ถือว่าเป็นคำสอนหลักของนิกาย นิกายอีกนิกายหนึ่งคือนิกายธรรมลักษณะ (ฟาเจียง) พระถังซัมจั๋ง เป็นผู้เผยแพร่ศาสนาในสมัยพระเจ้าถังไท่จง บางทีเรียกนิกายนี้ว่า นิกายจิตนิยม มีรากฐานมาจากประเทศอินเดีย ตั้งแต่สมัยศตวรรษที่ 4 พระถังซัมจั๋งแปลงานแล้วก็ได้รวบรวมเป็นภาษาจีน แปลคัมภีร์ว่าด้วยจิตบริสุทธิ์ พระถังซัมจั๋งสนิทสนมกับพระเจ้าถังไท่จงมาก และพระเจ้าถังไท่จงในตอนท้ายรัชสมัยของพระองค์ เมื่อมาพบกับพระถังซัมจั๋งแล้วก็ออกปากว่าทำไมพบกับท่านชะก่อนหน้านี้ เพราะตอนแรกท่านให้การสนับสนุนศาสนาเต๋ามากพอสมควร

นิกายที่อยากจะพูดถึงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระนางบูเช็กเทียนคือ นิกายอวตังสกะ เมื่อเข้าอาจารย์ทวิปพูดไปนิดหนึ่งว่า นิกายที่รุ่งเรืองที่สุดในสมัยของพระนางบูเช็กเทียน ภาษาจีนเรียกว่าฮวาเหียนมาจากพุทธาวตังสกะ มหาโพยลยสูตร ซึ่งถือเป็นราชาแห่งพระสูตรทั้งหลาย ถ้าหากว่าใครได้อ่านพระสูตรเล่มนี้

จะมีความรู้สึกเหมือนดิฉันว่า ไม่เชื่อเลยในคำที่กล่าวหาว่าพระนางบูเช็กเทียนมากู้หลายสนมจะไม่เชื่อเลยเพราะว่า ถ้าคนไหนที่มีเวลาขึ้นชมกับอวตังสกะ อวตังสกะสูตรเล่มหนาแค่นี้ ประมาณ 3 นิ้ว พูดถึงปรัชญาของพุทธศาสนาที่ลึกซึ้งมากเหลือเกิน ดิฉันไม่เชื่อว่าคนอ่านพระสูตรอย่างนั้นว่าจะมีความประพจน์ในส่วนตัวเหมือนอย่างที่เราคุยกันมาตอนเช้า ฉบับแปลของพุทธาวตังสกะมหาโพยลยอารยสูตรมี 3 ฉบับ ของท่านพุทธภักระ ในปี ค.ศ. 406 ของท่านศึกษานันทะ สมัยปี 700 แล้วก็ของท่านปรัชญา สมัยปี 800 ดิฉันขอพูดถึงเฉพาะ ท่านศึกษานันทะ เพราะเป็นนักแปลที่ได้รับการสนับสนุนจากพระนางบูเช็กเทียนอย่างเต็มที่เลย อาจารย์คนหนึ่งให้นิกายฮวาเหียน หรือนิกายอวตังสกะ ที่เป็นคนสำคัญมาก คือท่านอาจารย์ ฝาชัง อธิบายพระสูตรเล่มนี้ให้พระนางบูฟิง พระนางบูไม่เข้าใจในเรื่องของลีกับชื่อ ซึ่งพูดถึง ลี หมายถึง principle หรือหลักการ ซึ่งเป็นปรมาตม กับชื่อที่เป็นปรากฏการณ์ อธิบายแล้วก็ไม่เข้าใจ ท่านพอติฝาชังเลียบไปเห็นสิ่งไหนที่ตรงคำอยู่ตรงประตู ก็ชี้ไปที่สิ่งไหนที่ตรงคำเปรียบเทียบกับว่า ลีเหมือนกับทองคำ ซึ่งเป็น ปรมาตมธรรม ในขณะที่ชื่อหรือสิ่งที่ปรากฏนั้นคือ รูปสิ่งไหน การยกตัวอย่างเปรียบเทียบกับเช่นนี้ทำให้พระนางเข้าใจมากขึ้น คำสอนที่พระอาจารย์ฝาชังสอนแก่พระนางบูเช็กเทียนรวบรวมไว้ในคัมภีร์ที่เรียกว่าสุวรรณสิงห์อรรถกถา ทำให้พระนางพอพระทัยมาก คำสอนในนิกายนี้เน้นถึงเอกจิตรวมจักรวาลทั้งปวง ซึ่งเพียงแต่เราฟังอย่างผิวเผินจะเห็นว่าเรากำลังเล่นกับปรัชญาระดับสูงทีเดียว

ดิฉันขอมองนักแปลคนสำคัญ ๆ ในสมัยถังคนแรกชื่อพระถังซัมจั๋ง ซึ่งในหนังสือภาษาฝรั่งใช้คำว่าจวนซัง ในสมัย ค.ศ. 596-664 ซึ่งเป็นสมัยพระเจ้าถังไท่จง นักแปลอีกคนหนึ่งที่สำคัญคือพระภิกษุฮุอิจิง ในสมัย ค.ศ. 634-713 คนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพระนางบูเช็กเทียนก็คือศึกษานันทะ ศึกษานันทะเป็นคนจังหวัดไฮทาน ซึ่งอยู่ระหว่างอินเดียกับจีน เพราะฉะนั้นจะรู้ทั้ง 2 ภาษา คือทั้งภาษาแขกและภาษาจีน จึงสามารถทำหน้าที่แปลพระสูตรได้ เดินทางมาประเทศจีนใน ค.ศ.

695 แล้วก็มาจำพรรษาอยู่ที่วัดมหาสุข ในเมืองหลวง ฉางอานมีผลงานแปลทั้งหมด 56 ชิ้น ล้วนแล้วแต่เป็นการสนับสนุนของพระนางบูเช็กเทียนทั้งสิ้น สำหรับท่านโพธิรุจิ เมื่อเปลี่ยนชื่อราชวงศ์แล้ว พระนางบูทรงเปลี่ยนชื่อโพธิรุจิเป็นธรรมรุจิ งานแปลของท่านธรรมรุจิ 41 เล่ม ปัจจุบันรักษายูในพระไตรปิฎก พระนางบูเช็กเทียนพบว่าบางส่วนของอวตังสกะสูตรหายไป ได้มอบหมายให้ท่านศึกษานั่นหะติดตาม ก็ได้มีการส่งราชทูตตามหาและนิมนต์อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ ก็เลยได้ฉบับสมบูรณ์มาแปลและรักษาเอาไว้ในพระไตรปิฎกฉบับจีน เรียกว่าศึกษานั่นหะเป็นผู้นึงที่ทำให้พระพุทธศาสนารุ่งเรืองที่สุดในประเทศจีนในสมัยของพระนางบูเช็กเทียน

ปรากฏว่าในศิลาจารึกของพระเจ้าเกาจง ที่ได้รับอิทธิพลจากพระนางบูเช็กเทียนมากพอสมควร มีการอนุญาตให้พระภิกษุไม่ต้องถวายความเคารพต่อพระเจ้าแผ่นดิน เราคงพอทำความเข้าใจ เมื่อศาสนาพุทธไปถึงประเทศจีนนั้น มีการถกเถียงกันเป็นศตวรรษว่าใครควรไหว้ใคร เพราะว่าเป็นอินเดียพระเจ้าแผ่นดินจะไหว้พระภิกษุ เมื่อพุทธศาสนาไปถึงเมืองจีน พระเจ้าแผ่นดินเป็นโอรสแห่งสวรรค์ทุกคนต้องไหว้พระเจ้าแผ่นดินหมด ไม่มีใครจะไม่ไหว้ เถียงกันมาจน 100 ปี ในที่สุดฝ่ายสงฆ์แพ้ ก็เป็นอันว่าพระจีนต้องไหว้พระเจ้าแผ่นดิน พอถึงสมัยพระเจ้าเกาจง เนื่องจากอิทธิพลของพระนางบูเช็กเทียน เป็นอันว่าพระไม่ต้องถวายความเคารพพระเจ้าแผ่นดิน ทำให้เห็นความรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา แต่ยังไม่ให้เคารพพ่อแม่ ข้อนี้เป็นอิทธิพลของความกตัญญูที่มีต่อพ่อแม่ ในความเชื่อของจีนที่เน้นมากในขงจื้อและเต๋า ปรากฏว่าในสมัย 200 ปีแรกของสมัยถัง ศาสนาพุทธยังรากลึกในสังคมจีน ผู้ศรัทธาบริจาคเงินบริจาคทรัพย์เพื่อการศาสนาและพระเจ้าแผ่นดินก็ให้การสนับสนุน ศาสนาพุทธอย่างดี ปรากฏว่ามีศิลปินและสถาปนิกที่ดีเกิดขึ้นในสมัยนั้น เราจึงถือว่าราชวงศ์ถังเป็นยุคทองที่ทำให้พุทธศาสนาเป็นเอกเทศชัดเจน ศาสนาพุทธยังรากอย่างแท้จริงก็เกิดในสมัยของพระนางบูเช็กเทียนนี่เอง เพราะว่าก่อนรัชสมัยของพระนางบูเช็กเทียนศาสนาพุทธเป็นเพียงศาสนาของคนต่างชาติ แต่ในรัชสมัยของ

พระนางบูเช็กเทียน ศาสนาพุทธกลายเป็นศาสนาของชาติจีนไป ได้รับการยอมรับอย่างเต็มที่ เพราะฉะนั้นในการขึ้นครองราชย์กิตติ ในวันประสูติกิติ ในวันวิสาขะซึ่งเป็นวันสำคัญของฝ่ายพุทธจะถือเป็นวันสำคัญในราชสำนักๆ ดังนั้นจะมีสวดพระสูตรสวดธรรมและจะมีการเลี้ยงพระสงฆ์ ในปี ค.ศ. 694 ในสมัยพระนางบูเช็กเทียนมีการออกพระราชกำหนดให้พุทธศาสนามาสังกัดกับกรมพิธีกรรมของชาติ แต่ก่อนสังกัดกับศาสนาต่างชาติ เมื่อย้ายเข้ามาสู่กรมพิธีกรรมของชาติก็ถือว่าพระพุทธรูปเป็นของจีนโดยสมบูรณ์แบบ

อยากให้เปรียบเทียบกับใน ค.ศ. 635 ซึ่งเป็นสมัยของพระเจ้าถังไท่จง มีการบวชพระภิกษุ ภิกษุณีจำนวน 3,000 รูป เพื่อให้ประจำอยู่ตามวัดต่าง ๆ เนื่องจากสงครามการสู้รบจึงทำให้วัดต่าง ๆ ขาดพระลงไปมาก ต่อมาในสมัย ค.ศ. 648 พระเจ้าถังไท่จงทรงถามพระถังซัมจั๋งว่าทำอย่างไรที่จะช่วยในการเผยแผ่พระศาสนา พระถังซัมจั๋งถวายการแนะนำว่า ให้มีการบวชใน ค.ศ. นี้จึงให้มีการบวชครั้งใหญ่มีการบวชภิกษุ ภิกษุณีถึง 10,500 รูป พระในตำแหน่งหัวหน้าจะมีเณรรับใช้ 6 คน มีการสร้างวัดถวายสมเด็จพระเจ้าถังไท่จงด้วยใน ค.ศ. 729 สมัยหลังพระนางบูเช็กเทียน อยากให้เทียบกับจำนวนภิกษุอย่างเดียวมถึง 75,524 รูป ในขณะที่พระภิกษุณี 50,576 รูป จำนวนวัดสูงถึง 5,358 วัดให้เห็นภาพกว้างในช่วงของพระนางบูเช็กเทียน พระนางได้ทำให้พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาเล็ก ๆ ของคนต่างชาติ กลายเป็นศาสนาประจำชาติที่ยิ่งใหญ่ในแผ่นดินจีน

ผู้ดำเนินรายการ :

ขอบคุณอาจารย์ฉัตรสุมาลย์ จากศาสนาเราจะดูภาพของพระนางบูเช็กเทียนต่อไปเลยในด้านวรรณกรรม อาจารย์ถาวรบอกว่ามีสิ่งเชื่อมโยงกันอยู่

อ.ถาวร :

ต้องขอเรียนออกตัวหน่อย ที่จริงผมไม่ได้เชี่ยวชาญอะไรและเตรียมตัวน้อย ความจริงผู้เชี่ยวชาญจริง ๆ ท่านหนึ่งคือคุณอุทัย เทียมบุญเลิศ ซึ่งท่านใช้นามปากกาว่า

“บุญศักดิ์ แสงระวี” ท่านเป็นผู้เขียนบุญเข็กเทียนมาถึง 2 ครั้ง ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 และฉบับเพิ่มเติม ซึ่งได้ข้อมูลอย่างดีมาก ที่ผมจะพูดในวันนี้ส่วนหนึ่งได้จากหนังสือของท่าน ท่านบอกว่าไม่ใช่นักพูด ท่านเลยให้ผมมาแทนเท่ากับลูกศิษย์พูดแทนอาจารย์

ผมขอเสริมอาจารย์ฉัตรสุมาลย์นิตหนึ่งในแง่ศาสนา ศาสนาอีกนิกายหนึ่งซึ่งบุญเข็กเทียนมีส่วนเข้ามาเกี่ยว แม้จะไม่ได้สนับสนุนโดยตรงคือนิกายเซน บทบาทกับนิกายเซนทำให้เราเห็นภาพนักปกครองของบุญเข็กเทียนมองเห็นทั้งภาพของพุทธศาสนิกชนและภาพของนักปกครอง ท่านคงจำตำนานนิกายเซนที่ลือลั่นตำนานหนึ่งคือ แย่งบาตรจีวร คือท่านหงเย็น สังฆปริณายกองค์ที่ 5 แห่งนิกายเซนของจีน ท่านมีลูกศิษย์เอก 2 คน คือท่านเลินซิวและท่านฮุยเหิงหรือเว่ยหล่าง ในสมัยราชวงศ์ถังตั้งแต่ถังไท่จงมาถึงพระนางบูเช็กเทียนพุทธ

“กายหรือคือโพธิพุดกซ์
หมั่นเพียรเข็ดบัดไว้

คือปฏิบัติธรรมทีละน้อยค่อยขัดเกลาตัวเองจนบรรลุธรรม ท่านหงเย็นเห็นว่ายังไม่ถึงขั้นสุดยอด จน

“กายไซ้ไรโพธิพุดกซ์
แท้จริงปราศสิ่งใด

ท่านหงเย็นขึ้นชมบอกว่านี่บรรลุธรรมขั้นสูงสุดแล้ว ก็เลยให้บาตรจีวรไป เรื่องนี้มีนักวิจารณ์คนหนึ่งของจีนกล่าวว่าจริง ๆ แล้ว มันเป็นเรื่องสามารถอย่างสุดยอดของท่านหงเย็นที่จะแยกศิษย์ลงไปประกาศศาสนา ท่านให้เลินซิวอยู่ทางเหนือ เพราะเลินซิวเป็นปราชญ์ อ่อนกว่าอาจารย์เพียง 4 ปี เป็นปราชญ์ที่แตกฉานเต๋าและขงจื้อมาก่อน จึงรู้อารยธรรมดั้งเดิมของจีน และมีความรู้สูง จึงมีความเหมาะสมที่จะไปเผยแผ่พุทธศาสนา ถิ่นที่อารยธรรมจีนสูงแล้ว โดยเฉพาะเจาะเข้าไปในวัง ส่วนฮุยเหิงเป็นคนมาจากมณฑลกว๋างตุ้ง คนใต้ก็ย่อมรู้พื้นเพวัฒนธรรมของถิ่นตัวเองดี จึงให้ฮุยเหิงไป

ศาสนารุ่งเรืองมาก พระที่เป็นนักปราชญ์เก่ง ๆ อยู่ร่วมยุคกันหลายองค์อย่างเลินซิวกับถังซัมจั๋งก็อยู่ร่วมยุคกัน เพราะถังซัมจั๋งเกิด ค.ศ. 602 ตาย 664 ในยุคที่บุญเข็กเทียนมีอำนาจแล้วแต่ไม่มาก บทบาทท่านจะอยู่ก่อนบุญเข็กเทียนมีอำนาจ เลินซิวไม่ปรากฏปีเกิดปีตายที่แน่นอน แต่สันนิษฐานว่า ค.ศ. 606-706 อายุประมาณ 100 ปี ท่านฮุยเหิงนั้นเด็กกว่า มีชีวิตอยู่ช่วง ค.ศ. 638-713 ส่วนท่านสังฆปริณายกองค์ที่ 5 คือท่านหงเย็น (602-675) เกิดปีเดียวกับพระถังซัมจั๋ง

ท่านหงเย็น ตามที่เราอ่านจากพระสูตรของเหว่ยหวางท่านมีลูกศิษย์หลายคน เมื่อท่านจะมอบตำแหน่งสังฆปริณายกองค์ที่ 6 จึงให้ศิษย์แสดงโคลกธรรมะแบบนิกายเซนเพื่อแสดงภูมิจิตว่าบรรลุธรรมขั้นไหนแล้ว ท่านเลินซิวแต่งออกมาว่า

“แท่นแก้วสลักเทียบจิตได้
อย่าปล่อยให้เกิดธุลี”

กระทั่งท่านฮุยเหิงหรือเว่ยหล่างท่านเป็นเด็กมาจากทางใต้ไม่รู้หนังสือ จึงให้คนอื่นเขียนแทนท่านแต่งโคลกว่า

“แท่นแก้วสลักหาไม่
แล้วที่ไหนจักเกิดธุลี”

ประกาศธรรมทางใต้ ฮุยเหิงเป็นคนไม่รู้หนังสือไม่มีเครดิตอะไรเป็นพิเศษ เลินซิวไม่ต้องรับรองอะไรเขาเขามีประกาศนียบัตรที่เป็นปราชญ์ในลัทธิเต๋าและขงจื้ออยู่แล้ว แม้แต่อาจารย์ก็ยอมรับ เพราะฉะนั้นให้บาตรจีวรแก่ฮุยเหิงก็เพื่อรับรองศิษย์ที่ยังไม่มีชื่อเสียงโด่งดัง ส่วนที่ว่าที่เลินซิวส่งคนไปแย่งชิงบาตรจีวรนั้นคงไม่เป็นความจริง เป็นเรื่องแต่งเติมเข้ามา แนวปฏิบัติธรรมของท่านทั้งสองเป็นคนละแนวกัน ของเลินซิวเป็นแบบอินเดีย คือ ค่อยเป็นค่อยไป ส่วนแนวของเว่ยหล่างหรือฮุยเหิงก็เป็นแบบจีนเพราะจีนประหยัดต้องฉับพลัน ซึ่งปรับจากลักษณะที่เป็นอินเดียเข้ามาเป็นแบบจีน ก็คือ บรรลุ

ธรรมฉบับหล้น วางดาบก็เป็นพุทธได้ทันที ด้วยเหตุนี้ พุทธศาสนาจึงรุ่งเรืองทางใต้ ก็สมกับที่อาจารย์วางหมากไว้ ท่านเส้นชีวิตนั้น ถ้าเราอ่านในตำนานเซนนิยายได้ จะพูดท่านเองเหยียดว่าไม่โด่งดัง แต่ที่จริงเส้นชีวิตเป็นพระราชครูของกษัตริย์ถึง 3 พระองค์ คือ บุษึกเทียนถึงจงจง และถึงยู่จง ซึ่งเป็นลูกบุษึกเทียน เราได้ทราบมาแล้ว จินนั้น พระโหว่กษัตริย์เมื่อพระจะเข้าท้องพระโรงต้องลงจากเกี้ยว แล้วเดินเข้าไป มีแต่เส้นชีวิตเท่านั้นที่ห้ามเกี้ยวเข้าท้องพระโรง บุษึกเทียนจะมาทำ ความเคารพก่อน และเส้นชีวิตนี้ บุษึกเทียนนิมนต์ไปเรื่อย ตอนหลังจึงนิมนต์ไปอยู่ในวัดในเขตพระราชฐาน ส่วนท่านฮุยเหมิงบุษึกเทียนส่งเครื่องสักการะไป ซึ่งอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ แปลไว้ในสูตรของเว่ยหล่าง ภาค 2 แสดงให้เห็นว่าบุษึกเทียนนั้นฉลาด พระองค์โพนประชาชนเคารพ บุษึกเทียนก็ไปตีสนิทพระองค์นั้น ตีสนิทกับเขาให้เห็นว่าศรัทธา ประชาชนก็ยอมรับในฐานะเป็นคนอุปถัมภ์ศาสนา แต่อีกแง่หนึ่งก็ถือเป็นการควบคุมด้วยในตัว เอาความใกล้ชิดเป็นการควบคุมอยู่ในตัว บุษึกเทียนนั้นเก่งมาก เส้นชีวิตเป็นปราชญ์ที่ยิ่งใหญ่น่าไว้ในวังเลย ส่วนฮุยเหมิงส่งบาตรจิ๋วไป มีเกร็ดเล่าว่า บาตรจิ๋วที่ฮุยเหมิงได้ไป ตอนหลังฮุยเหมิงเลิกไม่มอบตำแหน่งสังฆปริณายกโดยให้บาตรจิ๋ว จะให้ได้อย่างไร เมื่อฮุยเหมิงไม่มีบาตรจิ๋วแล้ว บุษึกเทียนเอาบาตรกลับคืน บุษึกเทียนเอาบาตรแก้วพลีไปถวาย แล้วขอบาตร จิ๋ว ที่อาจารย์สังฆปริณายกองค์ที่ 5 มอบให้กลับคืน ท่านไปมอบให้พระวัดเล่าหลินองค์หนึ่งซึ่งเป็นศิษย์ผู้น้องของฮุยเหมิง พระองค์นั้นชื่อ จื่อเชิน ที่ท่านให้เพราะว่า บุษึกเทียนไปไหว้พระ แล้วจึงถามพระที่นั่นว่าเคยคิดในทางโลกียบ้างหรือเปล่า มีจิตประหวัดในทางโลกียบ้างหรือเปล่า มีพระจื่อเชินองค์เดียวบอกว่าเคยมีจิตประหวัด บุษึกเทียนถวายบาตรจิ๋วนั้นให้เพราะขบใจว่าท่านพูดจริง ส่วนคนอื่นที่บอกว่าไม่เคยประหวัดเลยบุษึกเทียนไม่เชื่อ เพราะพระจีนบวชแล้วไม่ค่อยสึก ประเพณีการบวชเขาต่างกัน มองในภาพนี้จะเห็นว่า บุษึกเทียนเป็นองค์อัครนูปถัมภ์ภิกษุอย่างเลิศทีเดียว พระองค์โพนเป็นที่เคารพของประชาชนจะเข้าไปใกล้ชิด เพื่อผลใน

ทางการปกครองและศาสนา เราต้องยอมรับอันนี้ก็เป็นภาพหนึ่งของบุษึกเทียนในทางศาสนา

ในส่วนของผมในหัวข้อบุษึกเทียนในแง่วรรณกรรม ผมจะแยกเป็น 3 ประเด็น แต่อาจจะพูด 2 ประเด็นก่อน ประเด็นที่ 1 บุษึกเทียนในฐานะผู้สร้างวรรณกรรมในงานที่บุษึกเทียนแต่งเองเขียนเอง ในแง่ที่ 2 ในฐานะผู้สนับสนุนวรรณกรรม คือไม่ได้เขียนเองแต่ช่วยเกื้อหนุนสนับสนุนให้มันรุ่งเรือง และก็พอจบ 2 ประเด็นนี้แล้ว ผมจะพูดถึงที่บุษึกเทียนสนับสนุนวรรณกรรมและเป็นผู้สร้างวรรณกรรมมันส่งผลต่อวรรณกรรมจีนอย่างไร ประเด็นสุดท้ายที่จะพูดก็คือ บุษึกเทียนในฐานะที่ปรากฏในวรรณกรรม ผมจะเริ่มประเด็นแรกก่อน

ประเด็นแรกในฐานะที่สร้างวรรณกรรม บุษึกเทียนสร้างวรรณกรรมและอักษร เพราะอักษรเป็นตัวสื่อวรรณกรรม อักษรจีนเป็นอักษรภาพ วิธีประสมอักษรไม่เหมือนของไทย ไม่ได้เอาเสียงมาประสมกัน อันนี้คุณสุสันต์ฯ พูดไปบ้างเล็กน้อย ผมจะย้ำอีกนิดหนึ่ง บุษึกเทียนประดิษฐ์อักษรประมาณ 20 ตัว หรือบางตำราก็บ้าง 19 ตัว อักษรเหล่านี้มีพบที่ถ้ำตุนหวง และในจารึกบางแห่งที่คุนหมิง อักษรเหล่านี้หลาย ๆ ตัวไม่ได้ใช้แล้ว เพราะว่าวิธีสร้างอักษรของบุษึกเทียนค่อนข้างพิลึกพิลั่น แต่ทุกคนก็ยอมรับว่าสร้างไม่ผิดหลักการสร้างอักษรจีน อักษร 2 ตัวนี้ 𠂇, 𠂈 อ่านว่า จ้าว ทั้งคู่แปลว่า ล่องแสง หรือ ล่องสว่าง ตัวแรก 𠂇 คือตัวอักษรที่บุษึกเทียนคิดขึ้น อันนี้เป็นวิธีสร้างอักษรที่คนจีนเรียกว่า ฮุยอี่ คือ รูปของความหมาย เอาความหมายรูปอักษรเดิมมารวมกันหมด ตัวบนคือ 明 หมิง แปลว่า สว่าง ประกอบไปด้วย อักษรดวงอาทิตย์คือ 日 ทางด้านซ้ายมือ ส่วนทางด้านขวามือเป็น ดวงจันทร์ 月 อักษรสองตัวนี้พัฒนามาจากรูปภาพ ดวงอาทิตย์ก็สว่าง ดวงจันทร์ก็สว่าง เอามารวมกันก็แปลว่า ความเจิดจ้าความแจ่มใสอ่านว่า หมิง แปลว่า สว่าง เป็นชื่อราชวงศ์หมิง ส่วนตัวล่าง 空 แปลว่า ท้องฟ้าหรืออากาศ บุษึกเทียนก็เอาอักษรว่า หมิง 明 พระอาทิตย์ พระจันทร์ ไว้บนอักษร ท้องฟ้า 空 เป็นชื่อท่าน อ่านว่า จ้าว หมายถึง

ความว่า ฉันคือพระอาทิตย์ ดวงจันทร์ ที่แจ่มจรัสอยู่
กลางท้องฟ้า ส่วนตัว 照 คือรูปที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน
อันนี้เป็นอักษรประเภทสิงเชิง รูปกับเสียงมาผสมกัน
ตัวล่างเป็นขีด ๆ 4 ขีด คืออักษรไฟ ย่อส่วนมา
เปลี่ยนรูปเป็นรูปย่อของอักษรไฟ ส่วนตัวบนด้านซ้าย
คือ ดวงอาทิตย์ 日 ส่วนที่เหลือ 2 ตัว คือ อักษร
召 จาว เอาเสียงจาว คำนี้แล้วเอาความหมาย
ของดวงอาทิตย์และไฟเป็นอักษร จาวที่มันมีรัศมีสว่าง
มีแสงเหมือนดวงอาทิตย์ เป็นวิธีผสมอีกแบบหนึ่ง ถึง
จะผสมหรือมีวิธีผสมอักษรแบบพิลึกพิลั่นแต่แสดงให้เห็น
เห็นว่า บุษเช็กเทียนเรียนอย่างลึกซึ้งไม่ใช่โมเม นี่เป็น
ปรีชาสามารถด้านหนึ่งทางด้านอักษร

ต่อไปทางด้านวรรณกรรม ผมก็จะเอาของคุณ
อุทัยฯ ซึ่งปกติผมเรียกว่า คุณลุง คุณอุทัยเขียนเอา
ไว้ชัดเจนว่าบุษเช็กเทียนมีหนังสือที่เขียนเองและรวบรวมไว้
2 เล่ม คือ ดุษยก ซึ่งแปลว่ายุคสันติสุข 100 ตอนหรือ
ประมาณ 100 เล่มสมุดจีน คงไม่หนานัก และ จิน
หลุนจี คือ กงล้อทองคำ 10 เล่ม หนังสือประชุมบท
นิพนธ์ 2 เล่ม ของบุษเช็กเทียนหายสาบสูญไป ไม่ได้

จักประพาสราชอุทยาน
เร่งนำสารไปด่วนจี๋
เรียกวสันต์มาทันที
ว่าคืนนี้ต้องคลีบาน

ตกทอดมาถึงปัจจุบัน แต่ว่าในประมวลกวีนิพนธ์สมัย
ราชวงศ์ถังซึ่งเรียกว่า จวนถังซือ รวมบทกวีนิพนธ์ไว้ 4
หมื่นกว่า กวี 3 พันกว่าคน มีของบุษเช็กเทียน 46 บท
ผมได้อ่านอยู่ 3 บท คุณทองแถม นาถจำนง แปลไว้
บทหนึ่ง จะเอามาอ่านให้ฟัง บทนั้นมีตำนานว่า เท่าที่อ่าน
ดูบทกวี บุษเช็กเทียนไม่เด่นเป็นพิเศษ แต่ให้เห็นว่าแต่งได้
คล้ายพระเจ้าตาก และรัชกาลที่ 1 คือแต่งได้ แต่ไม่
ลึกซึ้งอะไรเป็นพิเศษ แต่ก็ไม่มีเสีย ไม่มีอะไรบกพร่อง
คุณทองแถม แปลไว้บทหนึ่ง บทนี้มีตำนานว่า มีทหาร
กลุ่มหนึ่งจะปฏิบัติบุษเช็กเทียน ตอนนั้นหน้าหนาวเข้าฤดู
ใบไม้ผลิแล้วแต่ยังหนาวอยู่ ทหารทูลบุษเช็กเทียนว่า
ดอกไม้บานให้เสด็จไปชมดอกไม้บุษเช็กเทียนก็รับปากว่าจะ
ไปชม แต่บุษเช็กเทียนก็มานึกอีกที ว่าเอ๊ะตอนนี้มันหนาว
ดอกไม้จะบานได้อย่างไร เป็นคนฉลาดเห็นพริ้วว่าจะต้อง
มีอะไรผิดปกติ จะไม่ไปก็ไม่ได้อ่านไว้แล้วจะต้องไป
แต่ไปก็ไม่ไปให้เสียเชิง แสดงให้เห็นว่าฉันรู้จะอาจจะ
มีอะไรขึ้น เพราะฉะนั้นบุษเช็กเทียนแต่งบทกวีเป็นพระบรม
ราชโองการ สั่งให้ดอกไม้บานรับบารมี อันนี้คุณ
ทองแถม แปลเป็นกาพย์ฉกั๋ง ว่า

ณ รุ่งทิวาวาร
บอกมวลสุมาลี

คือเรียกวสันต์เทพ ให้ไปบอกดอกไม้ว่าจะต้องบาน
ในคืนนี้ ห้ามถึงสว่าง พอพระบรมราชโองการนี้ออกไป
พวกเขาจะคิดกบฏ ก็รู้ว่าบุษเช็กเทียนไหวตัวทันจึงไม่กล้า
เรื่องนี้ค่อนข้างจะเป็นตำนาน บางคนไม่เชื่อ เช่น
หลินหยูถิง ก็ไม่เชื่อแต่บทกวีนี้มีอยู่จริง แล้วบุษเช็กเทียน
เสด็จไปดูดอกไม้และมันอัศจรรย์ตรงที่ว่า ที่จริงดอกไม้
ยังไม่ควรจะบานเพราะมันหนาว แต่ปรากฏว่ามันบาน
หมด คุณเลียง เสถียรสุด ซึ่งเป็นปราชญ์ ท่านเขียน
ไว้ในหลายชีวิตในพงศาวดารจีน บอกว่าเป็นความรู้
อันหนึ่งของบุษเช็กเทียน ถ้าเรื่องที่เขียนนี้เป็นจริง แสดง

ว่าบุษเช็กเทียนมีความรู้ทางชีววิทยาอีกด้วย และแสดง
ว่าวิทยาศาสตร์ขณะไสยศาสตร์ บุษเช็กเทียนให้เจ้าหญิง
ฉางผิง ซึ่งเป็นลูกสาวคนหนึ่ง ต้มน้ำร้อนให้เดือดแล้ว
เอาไปตั้งไว้ในอุทยาน ทว่าทั้งอุทยานไอน้ำร้อนไปกระตุ้น
ให้ความร้อน ดอกไม้ใกล้จะบานอยู่แล้วมันจึงบานเร็ว
วิธีนี้เราก็คงใช้ในการบ่มผลไม้ ครั้งนั้นดอกไม้ที่ไม่บานอย่าง
เดียวคือ โปต้น เหตุฉะนั้นบุษเช็กเทียนจึงเนรเทศโปต้น
ตั้งแต่นั้นโปต้นจึงไม่ค่อยมีแถบเมืองหลวงคือ ทางซีอาน
และลั่วหยาง มีมากทางเจียนหนานซึ่งอยู่ฝั่งใต้แยงซี
เรื่องนี้ค่อนข้างจะเป็นตำนานเกี่ยวกับโปต้น ในฐานะผู้

สร้างวรรณกรรมยังมีงานร้อยแก้วอีก เช่น บทขึ้นนำพระสูตร ซึ่งเมื่อเข้าคุณทวิปา อ่านให้ฟังแล้ว นั่นก็แสดงให้เห็นว่าบุเข็กเทียนมีความรู้ความสามารถทางด้านร้อยแก้ว และร้อยกรองเป็นอย่างดีสมกับที่จะเป็นกษัตริย์ได้ ตอนนั้นวิชาอักษรศาสตร์ โดยเฉพาะกวีนิพนธ์รุ่งเรืองเป็นพื้นฐานที่จะเป็นยุคทองต่อไป

ในหัวข้อต่อมาในฐานะผู้สนับสนุนวรรณกรรมบุเข็กเทียนก็มีบทบาทสำคัญ ประการแรก รวบรวมนักปราชญ์แต่งตำราต่าง ๆ ที่ลุ่มอภัยเขียนไว้ในหนังสือยุทธวิธีบุเข็กเทียนมีมากมายทีเดียว ผมจะลองอ่านให้ฟังนิดหนึ่ง ท่านที่สนใจไปอ่านเพิ่มเติมได้ “ผู้รู้เขียนหนังสือที่เป็นประโยชน์ในราชการแผ่นดินหลายเล่ม เช่น เลี้ยวหลาน (การสังเกตทั่วไป) 100 ตอน กู้จิมเมย์ผาน (แบบอย่างสตรีจากโบราณถึงกาลปัจจุบัน) 100 ตอน เลี้ยวหยวนเจินฟาน (แบบอย่างการปกครอง) 30 ตอน เลี้ยวจ้อจ้วน (ประวัติคนกตัญญู) 20 ตอน เลี้ยวหนี่จ้วน (ประวัติวีรสตรี) 20 ตอน ชิงกงจีเอี้ยว (บันทึกวังรัชทายาท) 30 ตอน และยังมีเรื่องอื่น ๆ อีกมาก” แสดงให้เห็นว่าในสมัยบุเข็กเทียนมีการสร้างสรรค์วรรณกรรมเป็นอันมาก เท่าที่ลุ่มอภัยรวบรวมไว้เป็นวรรณกรรมที่ใช้ประโยชน์ ไม่ใช่เป็นวรรณกรรมเพื่อความบันเทิง ใช้ประโยชน์ในการปกครองสร้างบ้านสร้างเมือง แสดงให้เห็นว่าบุเข็กเทียนได้สร้างสรรค์ผลงานอันนี้ไว้

อีกด้านหนึ่งก็คือเป็นการสนับสนุนทางอ้อม การจัดการสอบในท้องพระโรงเป็นตัวกระตุ้นอย่างมาก การสอบในท้องพระโรงเป็นที่มาของการสอบจอหงวน จีนสมัยราชวงศ์ซัน เขาใช้วิธีคัดเลือกคนโดยทางกาพิจารณาคน เจ้าหน้าที่ทางราชการที่เป็นฝ่ายปกครองพิจารณาคนจากท้องถิ่นว่าคนนี้มีความรู้ดี มีความกตัญญูดี เขาเน้นมากเรื่องความกตัญญู แล้วคิดเข้าไปส่งตัวไปเมืองหลวง คนพวกนี้เรียกว่า เลี้ยวเหลียน คือ บัณฑิตบริสุทธีกตัญญู อาจจะไปเรียนเพิ่มเติมในราชวิทยาลัย แล้วบรรจุเป็นราชการ พอตั้งแตยุคสามก๊กมา พอถึงราชวงศ์จิ้นสุมาเอียน ตั้งราชวงศ์จิ้น เปลี่ยนใช้ระบบสืบสกุล คนที่จะรับราชการได้จะต้องเป็นพวกผู้ดีมีตระกูล จินจึงเสื่อมตั้งแต่ราชวงศ์จิ้นมา การคัด

เลือกขุนนางในยุคมีดของจิ้นก่อนราชวงศ์สุยก็คือ ขาดิตระกูล คนสามัญชนไม่มีโอกาสเข้ารับราชการ พอมาถึงสุยเหวินตี้ ซึ่งเป็นมหาราชของค์หนึ่ง ยกเลิกระบบร่ำย ๆ ของจิ้น เริ่มการสอบคัดเลือกคนรับราชการ แต่ก็ยังไม่พัฒนาก้าวหน้ามาก ถึงไท่จงก็นำมาใช้อีกก็ก้าวหน้าขึ้นมาถึงบูเข็กเทียนจัดสอบในท้องพระโรงเลย ระบบการสอบอันนี้เป็นที่มาของการสอบจอหงวน เพราะสมัยหลัง ๆ มา ก็จัดสอบเป็น 3 ระดับใหญ่ ๆ สอบในท้องถื่นย่อย ๆ แล้วเป็นบันได 3 ขั้นไปสู่ชีวิตทองในราชการ สอบครั้งที่ 1 สอบที่มณฑล คนได้ที่ 1 จะได้เจี้ยหยวน ปีต่อไปก็จะสอบหุยหยวน คือสอบที่เมืองหลวง พวกที่สอบเจี้ยหยวนทั้งหมดไปสอบที่เมืองหลวง คนที่สอบได้ที่ 1 เรียกว่า หุยหยวน ปีที่ 3 ถึงจะเข้าสอบในท้องพระโรง คนที่สอบได้ที่ 1 ในท้องพระโรงสมัยราชวงศ์ซ่ง เรียกว่า จ้วงหยวน หรือจอหงวน บุเข็กเทียนใช้วิธีสอบมากกว่าการคัดเลือกชาติตระกูล

การสอบนั้นสอบกวีนิพนธ์และสอบงานวรรณกรรมด้วย เพราะฉะนั้นทำให้วรรณกรรมรุ่งเรืองมาก มีกวีมากมายทีเดียวในยุคนั้น ทำให้เกิดกวีและนักปราชญ์ขึ้นมาก ตัวบุเข็กเทียนเองก็มีรสนิยมทางกวีนิพนธ์อยู่ไม่น้อย มีการประกวดตรวจสอบ มีการประกวดให้แต่งแข่งกันในท้องพระโรงและถ้าแต่งถูกใจก็พระราชทานรางวัลทันที แต่บางทีมีเรื่องตลกเช่นครั้งหนึ่ง ให้แต่งประกวดในท้องพระโรง ชันทีคนหนึ่งชื่อ ดงฟางฉิว แต่งเร็วเสร็จก่อนและไพเราะด้วย บุเข็กเทียนถอดเสื้อคลุมแพรพระราชทาน แต่มีกวีอีกคนแต่งเสร็จทีหลัง แต่ว่าเมื่ออ่านแล้วไพเราะมาก คือ ของช่งจื่อเวิน พอบุเข็กเทียนอ่านแล้วเรียกเสื้อแพรจากดงฟางฉิว บอกว่าเอาไปให้ช่งจื่อเวิน แล้วส่งบทกวีของช่งจื่อเวินให้ดงฟางฉิวอ่าน ดงฟางฉิวบอกว่ายอมแพ้ ช่งจื่อเวินเป็นคนที่รูปร่างหล่อบทกวีก็ไพเราะ ในเรื่องชูง้างเขียนไว้ มีคนไปทูลบุเข็กเทียนว่า ช่งจื่อเวินทั้งรูปร่างหล่อทั้งคารมดี กวีไพเราะทำไมไม่เรียกมารับราชการ บุเข็กเทียนบอกฉันได้ยินชื่อเสียงมานานแล้ว แต่ว่ากลั่นปากมันแรงนัก ช่งจื่อเวินอุตส่าห์ไปหาทะเล็มปากมอมเพื่อที่จะได้เป็นคนโปรดของบุเข็กเทียน แต่ว่าผลที่สุดมันคงดับกลั่นปากไม่ได้

อาจารย์สุกิจฯ ท่านเขียนไว้ในเรื่อง คนแซ่หลี่ ว่า เสีย
ตายถ้ามาเกิดสมัยนี้มีลิสดอร์รีน ช่งจื่อเวินคงถึงดวงดาว
เพราะเป็นคนรูปหล่อ

ในการแต่งบทกวีมีการตรวจ การแต่งประवाद
มีคนรับหนังสือแทนเสมือนเป็นนางสนองพระโอษฐ์
คนหนึ่งเป็นผู้หญิง เป็นกวีชื่อ ช่างกวนยวนเอ๋อร์ เก่ง
มาก นางเป็นคนตัดสินใจบทย่อยเสมอ ครั้งนั้นบูเช็ก-
เทียนมิกวีที่เก่งมากอยู่ 2 คน ในแง่แต่งไพเราะ กระจุ่ม
กระจุ่ม ช่งจื่อเวินกับเส้นฉวนฉี สองคนแต่งแข่งกัน
ครั้งหนึ่ง ให้ช่างกวนยวนเอ๋อร์ตัดสิน ช่างกวนยวนเอ๋อร์
ตัดสินบอกว่าชนะกันวรรณคดีสุดท้าย ผมแปลเอามาแต่ลืม
ไม่ทราบภาษาจีนว่าอะไร ช่างกวนยวนเอ๋อร์ให้ช่งจื่อ
เวินได้ที 1 โดยให้เหตุผลว่าบทสุดท้ายของเส้นฉวนฉี
ไม่มีพลัง ไม่แสดงความเข้มแข็ง เพราะเขาแต่งว่า “ข้า
พระบาทปัญญาน้อยร้อยกรองคำ ขวยแอกใจที่ได้มาเข้า
บิณฑบาต” คือถ่อมตัวมากไป แต่ว่าช่งจื่อเวินแต่งว่า
“ไม่หมองเศร้าเพราะแสงจันทร์รา ขวาลาเป็นมณีราตรี
งาม” ถึงจะไม่มีแสงจันทร์ก็จุดขวาลาได้ หมายความว่า

สุวรรณโณใช้สิ้นทั้งจินดา
พระอารามงามส่ำป่าไม้ออด

ว่าสู้ กวีสองคนนี้เป็นคนพัฒนารูปแบบกวีนิพนธ์จีนชนิด
หนึ่งให้สมบูรณ์ในสมัยบูเช็กเทียน อันนี้เป็นผลจาก
การสนับสนุนของพระองค์ ทำให้กวีนิพนธ์รุ่งเรือง

บูเช็กเทียนเป็นคนรักคนดีมีฝีมือ แม้ว่าคนนั้น
จะต่อต้าน แม้จะเขียนโจมตี แต่ถ้าแสดงชั้นเชิงทาง
ภาษาออกมา บูเช็กเทียนจะชื่นชมเหมือนเมื่อเข้าที่คุ้น
สุสนิดๆ เล่าไปแล้วมีกวีคนหนึ่งชื่อ ลั่วปิ่นหวาง เป็น
1 ใน 4 กวีที่โดดเด่นแห่งยุคราชวงศ์ถังตอนต้น ลั่วปิ่น
หวางร่วมกับสุจิงเย่ จะกบฏบูเช็กเทียน ก่อนกบฏจะต้อง
มีโจมตี เขียนหมายประกาศโทษบูเช็กเทียน บูเช็กเทียน
อ่านแล้วก็ตำหนิครเสนาบดีว่า ปลอ่ยให้คนเก่งอย่างนี้
หลุดมือไปอยู่กับศัตรูได้อย่างไร เขาตำหนิตนเองแต่บูเช็ก
เทียนยอมรับ อีกคนหนึ่งคือ เงินจื่ออ่าง เงินจื่ออ่าง
ชื่นชมในตัวบูเช็กเทียนในบางแง่ เขาก็แต่งชมไว้ แต่ตอน
ที่บูเช็กเทียนสนับสนุนพระพุทธศาสนาอย่างมาก เขาแต่ง
โจมตีผมแปลไว้เอง จะว่าให้ฟัง ตอนนั้นพระนางบำรุง
วัดมากแต่ทำลายธรรมชาติ เงินจื่ออ่างแต่งบทกวี
โจมตีไว้อย่างรุนแรงความตอนหนึ่งว่า

สร้างวัดวาหล่อพระบูชาพุทธ
เจดีย์ยอดเสียดฟ้าหามีสุด

ผมขอจบตรงนี้ก็ก่อนครับ

ผู้ดำเนินรายการ :

กำลังฟังเพลินจนเสียแล้ว เราจะเปลี่ยนบรรยากาศ
นิดหนึ่ง ฟังอาจารย์ฉัตรสุมาลย์กับอาจารย์ถาวร ก็
รู้สึกเป็นพิธีต้องเป็นวิชาการ เรามาฟังท่านอาจารย์
สมศรี คอลัมน์นิสตีพาทักษิวิจารณ์ดูบ้าง

อ. เสริมศรี :

สวัสดีค่ะอาจารย์และท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย
ตอนที่อาจารย์มาลีนีบอกว่าให้ดิฉันมาพูดเรื่องบูเช็ก-
เทียน ดิฉันก็บอกไม่ไหวหรอก ถ้าบูเช็กเทียนคือบูเช็ก-
เทียน ดิฉันก็คงรู้จักแค่ 3 ตัว คือ บูเช็กเทียน ที่นี้ยัง
ไง ๆ ก็มาเพราะเธอคือ หวังเจาจุ่ง ของดิฉัน รักมาก
เสียตายที่พวกจีนหนุมานเอาไปกินเสียแล้ว คือการที่

เราจะพูดหรือจะฟังจะอ่านอะไรที่คนอื่นเขียน ดิฉันก็มี
หลักอย่างหนึ่งคือว่า เราอ่านเพียงแต่คนอื่นที่เขาคิด
อย่างไร เมื่อเขาคิดอย่างไร เมื่อหลายคนมันก็หลาย
ความคิด หลายความคิดเราก็เอาหลายความคิด หลาย
หลาก ๆ มาผสมกัน ถ้าพูดถึงการเป็นหนอนหนังสือ
และอ่านหนังสือมา จีน ไทย ฝรั่งเศส รู้จักในวัยรุ่น
บูเช็กเทียนเป็นหญิงแพศยา มาเรื่อย ๆ เมื่อความคิด
ของเราพัฒนาขึ้น การอ่านความคิดของคนอื่นเขาได้มาก
มากขึ้น ดิฉันก็ชอบบูเช็กเทียน ชอบมากด้วย พอถึง
เวลานี้ ดิฉันเห็นว่าเรื่องบูเช็กเทียนที่พูดกันเมื่อเก่า ๆ
สมัยก่อนที่ผู้หญิงยังห้ามเรียนหนังสือ เขียนเพลงยาว
ดิฉันคิดว่าค่ากล่าวหาเหล่านี้ ที่มีต่อบูเช็กเทียนนั้นเป็น
เรื่องของนวนิยายน้ำเน่า แม้กระทั่งหนังสือจีนที่ฮิตมาก
ดูทุกตอน ละครที่วิพากษ์นี้ คือ สุดท้ายก็จะเขียนกันไป

จะเขียนให้มันชั่วช้าเลวทราม ที่ถึงอกถึงใจ เหมือนกับเรื่องตำนานสามก๊กของหลิวกั๋วจง หรือของเจินโส เวลาที่มีคนไทยที่ศึกษาจีนคดีศึกษามาอ่านพิจารณาแปลหลายคนนำเรื่องราวมาเปรียบเทียบกัน เราก็เห็นว่าสามก๊กนี้จริง ๆ ก็น่าเน่าเหมือนกัน เพราะฉะนั้นแทนที่ดิฉันจะนับถือขงเบ้งเหมือนอย่างคนอื่นที่เขา นับถือ นั้น ดิฉันกลับไปชอบจิวอี้ ซึ่งจิวอี้นี้เป็นคนที่ ถ้าเรามองดูด้วยสายตาของคนที่มีความยุติธรรม เขาไม่ดีจริง เขาไม่เป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดของแคว้นกันตัน และสามารถที่จะรักษาเมืองและสร้างทายาททางการเมืองไว้หลายคน ล้วนแต่มีประวัติทำสงครามที่ดีเด่นทั้งนั้น ดิฉันก็เลยเขียนหนังสือเรื่องไปเยี่ยมจิวอี้ แทนที่จะไปเยี่ยมขงเบ้งหรือเล่าปี่

เรื่องราวทั้งหลายที่เกี่ยวกับความไม่ชอบหรือต่อต้านบูเช็คเทียนที่เป็นฮ่องเต้ หรือพระมหาจักรพรรดินีคนเดียวของประเทศจีน ก็เกิดจากสิ่งแวดล้อมที่ปลูกฝังเอาไว้ เมื่อก่อนดิฉันอ่านหนังสือฝรั่ง เรียกว่าอ่านไปแปลไป เมืองจีน ประชาชนชาวไซนิส ที่นับถือคอนฟูเชียส ดิฉันก็ไม่รู้ไปเกี่ยวถามคอนฟูเชียสนี่ใคร ก็ขงจื้อโง่ อ้อทำไม กลายเป็นคอนฟูเชียส เหมือนอย่างชื่อภาษาไทย ที่จีนเขาสะกดไม่ได้ เขาก็แปลเป็นหลาย ๆ อย่าง อย่างเกรียงศักดิ์, คึกฤทธิ์ อย่างคึกฤทธิ์เป็นเคอร์รี่ เกรียง-ศักดิ์เขาเรียก เกียนซาน ก็ต้องรู้ภาษา เช่น อลิซาเบท โรจนโรนโยท อย่าไปพูด พอให้เขาพูดภาษาจีนเราคอยันทุกที จากการที่ว่าขงจื้อมีอิทธิพลสูงหลายพันปีอยู่ในเมืองจีน ขงจื้อก็อบรมจนกระทั่งคนที่เคยมีอำนาจในยุคนั้น มีหน้าที่ความรับผิดชอบสูงในสังคมก็จะเป็นผู้ชาย คำสอนของขงจื้อคือเชิดชูผู้ชายแล้วกดผู้หญิงลงไป ผู้หญิงที่มีลักษณะหรือเมื่อทำอะไร ซึ่งผิดจากคำสอนของขงจื้อ ขึ้นมาแล้วจะต้องถูกประณาม ถ้าถือว่าทำตามคำสั่งของขงจื้อชาวบ้านทั้งหลายก็จะเข้ามาเชิดชูปกป้อง สมมุติว่าดิฉันแต่งงานไปเป็นชาวจีนสมัยโน้น แล้วสามีเกิดตายไป ดิฉันก็เป็นแม่ม่ายมีลูกหลายคน ดิฉันก็ไม่แต่งงานใหม่ เป็นแม่ม่ายเลี้ยงลูกมาด้วยดี เขาจะมีป้ามาปักหน้าบ้าน เชิดชูประกาศเลยว่านี่เป็นหญิงดี ถ้ามีเรื่องเดือดร้อนอะไร เขาก็จะมาช่วยเหลือ แต่ถ้าดิฉันทนความเปล่าเปลี่ยว

ไม่ไหวหรือยากจนไม่ไหวดิฉันก็ไปแต่งงานใหม่ ก็จะถูกประณามหยามเหยียดไปนานจนถึงกระทั่งต้องอพยพไปจากหมู่บ้าน ซึ่งมันไม่มีความยุติธรรม ขงจื้อเป็นผู้ชาย มีคนเลียดดู มีอะไรต่ออะไร แต่ไม่นึกถึงความทุกข์ยาก ความจำเป็น ความลำบากของคนอื่นเขาบ้างเลย แก้ก็จะเอวว่าอย่างนี้ซิไม่ดี ก็เป็นคำสั่งสอนที่กดขี่ผู้หญิงลงไป เป็นทาสประเพณีหรือทาสปรัญา ทาสคำสั่งสอนของขงจื้อ ก็มีผู้หญิงคนหนึ่งซึ่งผุดขึ้นมาและไม่เชื่อขงจื้อทำอะไรทุกอย่างอย่างที่ขงจื้อห้าม และขึ้นเป็นฮ่องเต้ของประเทศ แน่نونที่สุดจะต้องมีการต่อต้านจากคนทั้งหลายที่นับถือปรัญาเก่าหรือธรรมเนียมเก่า คำสอนเก่าแล้วมันเป็นที่มาของคำกล่าวขานอะไร ซึ่งเราต้องนำมาคิดให้ดูว่าเราคนนะ

ฮ่องเต้เมืองจีน งามคุณถาวรที่ศึกษา พอเป็นฮ่องเต้ไม่เท่าไรก็ไปกวาดต้อนหญิงงามทั้งหลายสิบหมื่นจากทั่วประเทศมาเป็นนางสนม บางทีไม่เคยเจอหน้า เห็นแต่ห้อยตายอยู่ในวัง หวังเจาจึงไม่เคยเจอหน้าเลย เพราะไม่มีเงินติดสินบนใคร ทำราวกับว่าชาวจีนทั้งหลายที่เป็นบุรุษหนุ่ม ไม่อาจมีเมียสวย ๆ ไม่ได้จะทนที่มีเมียสวยนี้ 3-4 หมื่นคน อะไรก็ตาม ดิฉันว่ามันต้องตายนะ จะต้องเป็นฮ่องเต้คนเดียว และคนที่ขึ้นมาเป็นฮ่องเต้ ผู้หญิงปกครองราชสมบัติมาตั้ง 40-50 ปี จะมีแฟนซัก 4-5 คน มันยุ่งยากแค่นั้น ทำไมไม่เห็นใจกันบ้าง ยิ่งคุณถาวรบอกว่ามีความคิดในทางด้านวรรณกรรม เป็นนักแต่งกลอน เป็นคนที่งานหนัก ๆ ของอย่างนั้นมันจำเป็นเขาเรียกว่าการมารณณ์ก็เป็นอาหารชีวิตอย่างหนึ่งทำงานหนักหนาจะให้สวดมนต์นับลูกประจำ มันไม่ไหวมันต้องเห็นใจกันบ้าง

มีเรื่องบางเรื่องซึ่งฟังไม่ได้ บูเช็คเทียนฆ่าลูกสาวเพื่อจะป้ายความผิดไปให้หยางฮองเฮา ต้องคิดว่าหยางฮองเฮา เขาเป็นฮองเฮา เขามาจากราชตระกูล ฟัน้องก็มีเยอะเยอะ เอาเรื่องไม่ดีไปใส่ร้ายเขามันไม่ดี และมีคนพูดว่าบูเช็คเทียนเอาผ้าอุดปากลูก ใครเห็นล่ะ ทำไมไม่พูดตรงนั้น ปล่อยให้หยางฮองเฮาตายไป ความจริงงงจู้ น้อย ๆ อาจจะตายไปก่อน อาจจะโรคริดรอนตายก็ได้ อ่านหนังสือพิมพ์หรือเปล่า เขาว่าทารกายน้อย ๆ ตาย

ไปตั้ง 2-3 เปอร์เซนต์ใน 100 คน อยู่ดี ๆ ก็ไหลตาย นอนหลับตาย บางทีเมื่อยากให้หัวลุกทุยหน่อย เกล้ามวย เสียจันนอนคว่ำ กลับมาดูอีกก็ตายแล้ว บูเช็กเทียนอาจให้ลูกหัวทุยด้วยก็ได้ ไม่คิดบ้างทำนองนี้ เรื่องราวต่อมาที่อ้างเอ่ยต่อเติม ถ้าเอาความคิดบริสุทธิ์ที่วิญญูชนหรือความคิดที่ศึกษาพระธรรมในศาสนาพุทธ ที่พระเจ้าสอนมาหลายเรื่องที่เป็นไปได้ เป็นเรื่องเล่าร้ายป้ายสีใจดำ หรือว่าการแข่งขันต่อต้านอย่างที่อาจารย์ถาวรว่า

บูเช็กเทียนจำเป็นต้องเอาศาสนาพุทธต่อต้านคำสั่งสอนของขงจื้อ เพราะขงจื้อหรือศาสนาพราหมณ์นี้เหมือนกัน คือแบ่งแยกชนชั้น แบ่งแยกเพศชนชั้นกตัญไม่เหมือนกัน แต่ว่าศาสนาพุทธให้เท่ากัน กษัตริย์กับมาบวชได้ พราหมณ์ สุทร แพทย์ จะมาบวชกับท่าน ท่านก็บวชให้ ผู้หญิงท่านก็ให้บวชเพราะฉะนั้นความเสมอภาคเป็นประชาธิปไตยอย่างหนึ่ง บูเช็กเทียนต้องทำความเป็นประชาธิปไตยเข้ามาต่อสู้กับความกดขี่ หรือการใช้อำนาจบังคับของศาสนาเก่าหรือขงจื้อก็ต้องยกย่องพุทธศาสนาขึ้นมา ในยุคสมัยของบูเช็กเทียนซึ่งมีคนโง่มาก ๆ การศึกษาน้อย ในสมัยนี้ซึ่งมีการศึกษาสูงส่งปรัชญาศาสนาต่าง ๆ เขาร่ำรวยเขามีฝรั่งมาบวชเป็นพระตั้งเยอะ เห็นไหมคะดูวันเผาศพหลวงพ่อบาชี มากันเป็นแถวเลยฝรั่งทั้งนั้น ท่านว่าศาสนาพุทธให้ความเป็นธรรมแก่ชีวิต มันให้เหตุผลที่ถูกต้อง เพราะฉะนั้นการที่บูเช็กเทียนหันมาหาศาสนาพุทธ และเหมือนกับที่เขาวัวแม่เจ้าขุมีแพน อย่าลืมว่าสวรรคตเมื่ออายุ 83 นะคะ ดิฉันว่า 60 กว่าหมดยาวแล้วนะคะ เรื่องแบบนี้ไปหาอะไรต่าง ๆ นานามันฟังไม่ได้

เราต้องเอาตัวเราเข้าเทียบเหมือนดังเช่นอาจารย์ฉัตรสุมาลย์ว่า คนที่พึ่งพาศาสนาขนาดนี้แล้วยังจะทำยังงี้ได้ ในฐานะที่เขาเป็นเจ้าบ้านปกครองบ้านเมือง ก็ต้องใช้อำนาจเด็ดขาดจริง ซึ่งจริงที่เขาฆ่าคนซะมาก แต่ถ้าเขาไม่ฆ่าคนเหล่านั้น คนเหล่านั้นก็ต้องฆ่าเขา ถ้าเขาไม่ฆ่าลูก ลูกก็ต้องฆ่าแม่อยู่นั่นเอง หรือทำร้ายแม่อยู่นั่นเอง อันนี้เป็นการต่อสู้เพื่อความอยู่รอด อย่าไปเที่ยวว่าเขาเลย ในตระกูลราชวงศ์ถังทั้งหลาย ของเมืองไทยตั้งแต่พระเจ้าอู่ทองจนมาถึงสมัยนี้ฆ่ากันมาเท่าไรแล้ว

ดิฉันไม่เห็นมีใครเขียนด่าแต่ละคน ล้วนแต่เชิดชูบูชา เพราะเปลี่ยนนายก็เปลี่ยนใจ มีราชวงศ์จักรีที่ดิฉันต้องนับถือจริง ๆ แม้นในรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 4 เอ่ยปากถึงพระเจ้าตากสินเลย แต่พระราชหัตถเลขาของรัชกาลที่ 5 นั้นสะอาด บริสุทธิ์มาก ท่านพูดถึงอย่างมีใจยุติธรรมเที่ยงธรรม ถูกต้องเน้นการเมืองถูกต้อง นี่เป็นหลักพื้นฐาน มิใช่เน้นเรื่องอย่างหนึ่งที่เรารู้ ๆ ทำให้เราแสดงตนเคารพนับถือในพระองค์ แต่ก็เหมือนกัน ละครที่มีขึ้นมา ก็มีคนขัดแย้งอยู่

มีอีกเรื่องหนึ่งของคนสมัยนี้ ก็ไม่สามารถจะยอมรับบูเช็กเทียนในฐานะสตรีรัฐบุรุษที่มีความยิ่งใหญ่ที่สุดในโลกของเมืองจีนคนหนึ่งคือ เขาไม่สามารถจะยอมรับผู้หญิงได้ เชื้อมัยคะ ดิฉันไม่เคยเชื่อเลยจะมีความคิดแบบนี้เกิดขึ้นในความคิดของคนของมนุษย์ในสมัยนี้ เมื่อสัก 20 ปีก่อน ดิฉันได้รับเลือกเป็นนายกสมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ด้วยคะแนนเป็นเอกฉันท์ เพราะว่าเขาไม่อยากจะให้คนอื่นหนึ่งเป็น เขาก็เลยลากดิฉันเข้าไปเป็น เชื้อโหม ท่วมกลางจดหมาย การ์ด โทรศัพท์ ที่แสดงความยินดีมาด้วยมากมายหลายร้อยฉบับ มีจดหมายด่า 1 ฉบับ ด่าแบบรุนแรงมาก ดิฉันมีเพื่อนคนหนึ่งชื่อ เสถียร เป็นนายกนักข่าว ได้รับเลือกมาพร้อม ๆ กับอีกสมาคม ดิฉันก็ให้เขาดู เคยได้รับจดหมายแบบนี้หรือเปล่า เขารับแล้วโกรธเขาลากทิ้งเลย ไม่รู้ว่ามีคนเลวทรามทนเห็นไม่ได้ ที่มีผู้หญิงคนหนึ่งขึ้นมาเป็นหน้าทางด้านวิชาชีพ นี่เป็นความจริง คนประเภทนี้เป็นคนที่พูดว่าผู้หญิงที่ได้ดีในด้านการปกครอง การบ้านการเมือง ล้วนแต่มีอิทธิพลของผู้ชายของเขาสนับสนุนอยู่ มิฉะนั้นหล่อนไม่ได้หรอก ดูอย่างอินทรีราคานที ลูกเนรุห์ เบนนาซี บุตโต ก็ลูกบุตโต นางคาราซอนถ้าสามีไม่ถูกยิงตายตอนลงมาจากเครื่องบินเหยียบพื้นแผ่นดิน ก็ไม่มีใครเลือกมาเป็นประธานาธิบดีของซานซุจิ เป็นลูกขององซานประธานาธิบดีของพม่าที่ถูกลอบยิงตายทั้งคณะนั้นหรือคะ ดิฉันถามหน่อยแทธเซอร์ สามีแกเป็นอะไร มากาเร็ต แทธเซอร์ปกครองอังกฤษมาตั้ง 10 ปี สามีแกเป็นอะไร สามีแกก็ทำงานอยู่กับบ้าน ทำงานจุกจิกไม่ได้มาช่วยอะไรเมีย

เลย อันนี้เป็นข้อที่ว่า ผู้ชายทั้งหลายไม่สามารถที่จะทนได้ถ้าเห็นผู้หญิงมีความสามารถมากกว่าตัวหรือมากกว่าผู้ชายทั้งปวง ถึงไม่เท่ากันไม่ได้

เมืองไทยเวลานี้ทำไมจึงมีปลัดอำเภอสตรีไม่ได้เถียงกันใหญ่เลย่ว่าทำงานได้อย่างไร เป็นปลัดอำเภอจับผู้ร้ายอย่างไร แต่ปลัดอำเภอคนหนึ่ง ๆ มีตั้ง 4 คน ทำทะเบียนสำมะโนครัว ทำไมต้องให้เธอไปจับผู้ร้ายเดี่ยวนี้ไม่ต้องวิ่งไล่จับเพราะตำรวจเขาจับ ไม่ต้องขี่ม้าจับอย่างคุณหลวง เจ้าคุณสมัยก่อน ถามว่าถ้าท้องแล้วทำอย่างไร เป็นปลัดอำเภอแล้วท้องทำอย่างไร เอ้าแม่คุณก็ท้องแล้วแม่คุณทำอะไรล่ะ เราก็กถาม ท้องแล้วทำงานอย่างไร ผู้ชายที่ทำงานอำเภอเขาเจ็บป่วยแล้วเขาหยุดงานมั่งมาทำงานมั่ง หรือเจ้านายให้ไปทำงานง่าย ๆ บ้าง เขายังทำกันได้ตลอดเวลา แล้วผู้หญิงมันท้อง ท้องก็ไม่ได้ท้องทั้งชาติ ท้อง 4-5 เดือนยังทำงานได้อยู่ แล้วลาคลอดลูกตามสิทธิ์ แล้วทำไมจะทำงานไม่ได้ แล้วใครจะดูแลลูก โอโฮ ถ้าผู้หญิงเป็นผู้ว่าแล้วสามีมีต้องเป็นนายกสมาคมกาชาดหรือ หรือต้องเป็นนายกสมาคมวัฒนธรรมหญิง ทำยังไงได้ ก็เป็นไม่ได้หรือเป็นไม่ได้ก็โง่กว่าผู้หญิง ผู้หญิงยังเป็นที่เลย ดิฉันก็ว่าอย่างนี้คือ ความไม่เสมอภาคในทางความคิด ถ้าท่านผู้หญิงจะเกิดปัญหาในครอบครัว ใครจะดูแลลูก ใครจะแบกความสงบสุขภายในบ้าน ใครจะดูแลสามี ดิฉันว่าถ้าสามีผู้ว่าไม่รู้ว่ากางเกงในกับเนคไทอยู่ที่ไหนก็ไปตายเสียเถอะ ทำไมต้องให้ผู้ว่ามาหาให้ด้วย มันต้องดูแลช่วยกัน ผู้ชายต้องยอมรับ ผู้ชายที่นี้ยอมรับมั้ยคะ ปลัดอำเภอหรือผู้ว่า แล้วก็เถียงกันจริง ๆ เป็นอย่างนี้ อย่างโน้นไม่ได้

ดิฉันขอแนะนำให้อ่านผู้ที่มีความสำคัญ การปกครองกรุงเทพมหานครสักคน ตลอดเวลา 20 ปี ที่ท่านปกครอง โดยเจ้านายผลักดันไปผลักดันมา ท่านผู้หญิงนั้นทกกา สุประภาตระนันท์ ท่านปกครองกรุงเทพมหานครมา ไม่วุ่นวายเหมือนเดี๋ยวนี้อยู่ ไม่ต้องเถียงทะเลาะกัน จะทำที่ไหน ท่านก็ไปทำของท่าน เจ้านายมาเดี๋ยวก็นำไปเลือกตั้ง แต่งตั้ง ท่านก็เป็นปลัดเทศบาลอยู่นาน ไม่ไปไหน ทำไมท่านทำได้ เรื่องทั้งปวง

นี้เป็นเพราะผู้ชายไม่ยอมรับ ผู้ชายไม่ยอมรับความเก่ง ความฉลาด ความก้าวหน้าของผู้หญิง ผู้ชายส่วนหนึ่งไม่ยอมรับไว้วางใจอยู่เรื่อย ผู้ชายเมื่อพ้นปีก่อนก็อย่างนี้ คือไม่รับ อ้างว่าขงจื้อสอนมาอย่างนั้น ๆ ทำผิดหลักคำสอนของขงจื้อ ยังน่ารับฟังกว่าผู้ชายยุคนี้ ที่อยู่ในยุคประชาธิปไตย แล้วก็ยังไม่ยอมรับ ก็เป็นความผิดปกติทางจิตอย่างหนึ่ง ซึ่งจิตแพทย์ ดิฉันเคยอ่าน ลูกสาวบอกแม่อ่านเรื่องนี้ดี ชื่อมาจากเมืองนอกเป็นจิตแพทย์ชื่อ อัน แกไปเที่ยวสัมภาษณ์ผู้ชายเป็นหมื่นคน ถึงความคิดที่มีต่อผู้หญิง ต่อเพื่อน ต่อแม่ เจ้านายที่เป็นผู้หญิง มีส่วนหนึ่ง 2-3 เปอร์เซนต์ที่สัมภาษณ์เกลียดนายที่เป็นผู้หญิง เกลียดว่าจู้จี้ ดูว่า คุณรู้สึกอย่างไร คุณต่อสู้ไหม ผมไม่ได้ต่อสู้ ผมได้แต่คิดว่า นางคนนี้ ใครลากไปข่มขืนจะดียิ่ง คือไม่สามารถจะทนรับได้ ดิฉันว่าเมื่อคุณขี้เกียจต้องดูแลหลักการสิ่งแวดล้อม มันเป็นอย่างไร แล้วทำไมถึงได้เกลียดขี้ขี้ ต่อต้าน ย้อนมาดูสมัยนี้ซึ่งจิตใจจะต้องเปิดกว้าง ผู้ชายส่วนหนึ่งยอมรับความสามารถของผู้หญิง แต่มีอีกส่วนหนึ่งไม่ยอมรับ นี่เป็นเรื่องที่อยู่ในใจของผู้ชาย เมื่อพ้นปีก่อนหรือเมื่อพ้นปีนี่คือจะว่าเป็นเรื่องของความยิ่งใหญ่ทางเพศอาจจะเป็นไปได้ เพราะฉะนั้นใครจะว่าขี้เกียจขี้เกียจอย่างไรก็รับฟังไว้ เอาแค่นี้ก่อน

ผู้ดำเนินรายการ :

เข้าใจว่าอาจารย์ถาวร จะมีเรื่องที่จะพูดตอนะคะ

อ.ถาวร :

เมื่อก็ค้างอยู่ก็จะแทรกตอนนี้ ที่ท่านอาจารย์ จิตรสุมาลย์ บอกว่าเป็นสิ่งที่ถูกแล้ว ที่มันแปลกันผิด เพราะความเคยชิน ภาษาจีนใช้คำว่า หนี่ หนี่เป็นคำทับศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤตว่า ปีชวหนี่ มาจากภิกษุณีนั่นเอง ภิกษุณีวงศ์ของมหายานเขายังอยู่ ที่นี้ภาษาจีนชอบสั้น ๆ ก็ตัดเหลือคำว่า หนี่และมักเติมเขาหนิกุ คือภิกษุณีนั่นเอง เนื่องจากเมืองไทยเราไม่มีภิกษุณี เพราะฉะนั้นพอโบราณแปลก็แปลว่าชี ก็แปลเข้าใจง่ายดี แต่ที่จริงเขาเป็นภิกษุณี

เมื่อผมค้ำอยู่ เงินจ้ออ่างจ้อมติถึงขนาดนั้นก็เท่ากับด่ากันตรง ๆ ว่า สร้างสิ่งยิ่งใหญ่เพื่อแสดงบารมีของตนเองกลับเป็นการเผยความโง่ ไม่บรรลुरुธรรม แต่บูเช็กเทียนไม่ได้โกรธอะไร และเงินจ้ออ่างได้รับราชการรุ่งเรืองพอสมควร บูเช็กเทียนโปรดที่เป็นคนกล้าทักท้วงวิจารณ์ข้อบกพร่องของราชการสมัยนั้น แม้แต่ของบูเช็กเทียนเองก็กล้าวิจารณ์ ข้อนี้ต้องถือว่าบูเช็กเทียนใจกว้าง บูเช็กเทียนอาจเห็นตัวอย่างจากถังไท่จงก็ได้ เพราะถังไท่จงใจกว้างมากมีคนคอยท้วงอยู่คือเหว่ยเจิง เหว่ยเจิงที่ในเรื่องไซอิ๋ว เรียกตามภาษาแต้จิ๋วว่า งูยเต็ง และว่าเป็นตาของพระถังซัมจั๋ง ที่จริงไม่ใช่ สมัยนั้นเหว่ยเจิงก็จะค้านถังไท่จง กล้าค้านแรง ๆ คนค้านสมัยบูเช็กเทียนก็คือตีเหียนเจี๋ย กล้าค้านแรง ๆ

เพราะฉะนั้นการที่บูเช็กเทียนมีใจกว้าง และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ก็มีผลทำให้วรรณคดีและวรรณกรรมในสมัยนั้นรุ่งเรืองขึ้นมา มีกวีหลายคน และกวีเหล่านั้นเป็นผู้บุกเบิกแนวการประพันธ์หลาย ๆ อย่าง เช่น เงินจ้ออ่าง ก็บุกเบิกการประพันธ์แบบเรียบง่ายไม่วิจิตรบรรจงแต่แสดงความจริงใจออกมาเหมือนกลอนของรัชกาลที่ 2 ที่ง่าย ๆ แต่ลึกซึ้งกินใจ ซึ่งหลี่ป้อหรือหลี่ไป๋กวีผู้ได้ชื่อว่าเป็นสุนทรภู่จีนเอาเป็นตัวอย่าง หรืออย่างปู้ซ่งตู้ฟู่ซึ่งเป็นกวีที่ยิ่งใหญ่ของจีนก็มีชีวิตอยู่ในสมัยพระนางบูเช็กเทียนเหมือนกัน

พอสิ้นบูเช็กเทียน เมืองจีนก็วุ่นวายอยู่ชนิดหนึ่ง เพราะแย่งชิงราชสมบัติกัน ความเด่นของบูเช็กเทียนทำให้ผู้หญิงหลายคนอยากเอาอย่าง บูเช็กเทียนจะสนับสนุนใครหรือเปล่าซึ่งคุณสุสันต์พูดไปแล้ว แต่ว่าความสามารถของบูเช็กเทียนที่ทำให้ผู้หญิงเอาอย่าง ก็คือเมื่อพระเจ้าถังจงจงขึ้นครองราชย์ มเหสีท่านคืออู่ยฺฮงเธออยากทำตนเป็นบูเช็กเทียนก็กุมอำนาจ วางยาพิษพระเจ้าจงจง ที่ร้ายกว่านั้นลูกสาวคือ อานเล่อ-กงจู่ เจ้าหญิงอานเล่อนี้ก็คิดจะตั้งตนเป็นกษัตริย์หญิง ขอให้แม่สถาปนาตนเองเป็นหวงไถ่หนี่ คือพระบรมราช-กุมารีแล้วคิดกุมอำนาจแต่ไม่สำเร็จ เพราะว่าหลี่หลงจีซึ่งภายหลังเป็นพระเจ้าถังเสวียนจงจัดการเสียก่อน แต่

เมื่อพระเจ้าถังเสวียนจงจัดการกับเจ้าหญิงอานเล่อ ซึ่งเป็นลูกผู้พี่เพราะถังเสวียนจงเป็นลูกของถังยู่ยฺจง ตอนจัดการก็ได้ป้าช่วยคือเจ้าหญิงไถ่ผิง ซึ่งเป็นลูกสาวบูเช็กเทียนก็ช่วยเหลือ แต่พอถังเสวียนจงได้ครองราชย์แล้ว เจ้าหญิงไถ่ผิงก็อยากจะเป็นฮ่องเต้หญิงอีก ก็จัดการหลาน แต่หลี่หลงจีไว้วางใจว่าจัดการป้าเสียก่อน วุ่นอยู่ไม่นานหลี่หลงจีก็รวมอำนาจได้ และทำนุบำรุงราชวงศ์ถึงต่อมา 29 ปี ในรัชกาลพระเจ้าถังเสวียนจง หรือถัง-สว่นจง นั่นคือชื่อภาษาจีน เสวียน นั่น ส.ว. ควบแต่คนไทยก็ถอดออกมาเป็น เสวียนบ้าง สว่นบ้าง ในเรื่องซุ่ยถังจะเรียกพระเจ้าเหียนจงมั่งเต๋ ตามชื่อแต้จิ๋ว สมัยพระเจ้าถังสว่นจงเป็นยุคทองของวรรณคดีจีนโดยเฉพาะกวีนิพนธ์อย่างแท้จริง ตัวผู้และหลี่ป้อ (หลี่ไป๋) สองกวีที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของจีนก็อยู่ในยุคนี้ แต่ว่าความรุ่งเรืองในยุคนี้มีรากฐานมาจากยุคบูเช็กเทียนทั้งสิ้น

แล้วอีกเรื่องหนึ่งที่มีผลสนับสนุนความก้าวหน้าทางวรรณกรรมมากขึ้นคือการศึกษาวรรณศาสตร์ ยุคบูเช็กเทียนสนับสนุนเรื่องโรงเรียน แต่ก่อนโรงเรียนเป็นของคนที่มีฐานะเป็นของพวกขุนนาง สมัยบูเช็กเทียนการศึกษาวรรณศาสตร์ มันไม่ทั่วถึงกับอย่างสมัยนี้ แต่ว่ากว้างกว่าเก่า แล้วก็เปิดโอกาสให้คนมาเรียนมาสอบรับราชการมากขึ้น เมื่อการศึกษาก้าวหน้า ศิลปวัฒนธรรมก็ก้าวหน้า แต่ความรุ่งเรืองที่สะพรั่งเลยมันไม่ปรากฏในยุคบูเช็กเทียนทันที ไปปรากฏในยุคหลานบูเช็กเทียน ความจริงหลานบูเช็กเทียนคนนั้นก็ไม่ใช่คอยชอบบูเช็กเทียนหรอก เพราะว่าย่าเล่นบังคับพ่อ พ่อก็ไม่ค่อยชอบย่า แต่ว่ายังงี้ก็ตามทุกคนก็ยอมรับบูเช็กเทียนในแง่ที่ 2 คือบูเช็กเทียนในฐานะผู้สนับสนุนวรรณกรรม

ประเด็นที่ 3 บูเช็กเทียนในฐานะผู้ปรากฏในวรรณกรรม ภาพบูเช็กเทียนจะออกมาในแง่ลบมากกว่าแง่บวก อันนี้ผมว่าเป็นที่ออกมาในแง่ลบนี้ เพราะเขียนในแง่ลบเขียนง่าย เขียนได้สนุก แ่งลบของบูเช็กเทียนคือ 1. คือความโหดเหี้ยม 2. ความมักมากในกาม เรื่องประเวณี มันเขียนให้ดึงดูดใจง่าย แม้แต่หนังสือรุ่นหลัง ๆ บางเล่ม เขียนจนแทบจะเป็นหนังสืออาร์เลย

ถ้าจะพูดถึงบูเช็กเทียนแล้ว มีหนังสือเล่มหนึ่งบอกว่า บูเช็กเทียนเปลี่ยนศักราชถึง 33 ศักราชนั้น สันนิษฐานว่า พอได้ไถ่หนุมตูกิจจากคนหนึ่งก็เปลี่ยนศักราชทีหนึ่ง อย่างนี้เป็นด้านลบ มันเขียนง่าย เขียนสนุก ความโหดเหี้ยมก็เช่นกัน ผู้ชนะย่อมถูกตำหนิ ผู้แพ้ย่อมได้รับความเห็นใจ หวางสองเฮาจะถูกบูเช็กเทียนไล่ความมากน้อยแค่ไหน แต่เนื่องจากหวางสองเฮาเป็นผู้แพ้ คนก็เกลียดบูเช็กเทียน บูเช็กเทียนเปลี่ยนแซ่เขาจากแซ่หวาง ซึ่งแปลว่า เจ้า เป็นแซ่หวาง แปลว่า ฐูลาม เพราะฉะนั้นคนก็ไม่ค่อยชอบ ความเห็นใจผู้แพ้เป็นเหตุหนึ่งทำให้เขียนถึงบูเช็กเทียนในแง่ลบ เพราะบูเช็กเทียนเป็นผู้ชนะ และพฤติกรรมบางอย่างของบูเช็กเทียนก็รุนแรง เหตุที่รุนแรงก็เห็นใจบูเช็กเทียนในแง่ต้องรักษานานา

ส่วนในข้อที่บูเช็กเทียนบ้ากาม ผมว่ามันเป็นไปได้ ตามปรกติคนที่มักมากในประเวณีอายุไม่ยืนหรอก ท่านลองดูฮ่องเต้ของจีนทั้งหลายไม่มีใครอายุยืนเลยเพราะว่ามีสมณก่านัลเป็นร้อยเป็นพัน บูเช็กเทียนตอนอยู่กับเกาจง ท่านก็คงไม่ได้ไปมักมากอะไร เมื่อตอนถึงเกาจงสิ้นไปแล้ว ในเมื่อมีอำนาจก็จะเห็นว่าผู้ชายไม่ได้เยอะแยะ ก็มีคนโปรดยุคละคน ๆ เท่านั้น มันก็ไม่ได้มากมาย ตอนหลังตอนอายุ 70 กว่า ได้จางจางจงกับจางอ้อจื่อ 2 คนพี่น้องมา ผมว่าอาจจะเข้าลักษณะคนแก่หลงลูกหลาน เพราะบูเช็กเทียนนั้นมีอำนาจมากลูกหลานก็ต้องกลัว ขุนนางใกล้ชิดแทบจะไม่ได้ใกล้ชิดจริง ๆ ก็คงไม่กล้าเข้าไปตีสนิท นอกจากคุยเรื่องงาน คนแก่ต้องเหงา คนมีอำนาจมากยิ่งขึ้นเหงามาก เมื่อมีอำนาจยิ่งเหงาแล้วมีหนุ่มหน้าตาแฉล้ม ๆ ข้างเอออกละใจประจบเหมือนกับประจบคุณย่าคุณยาย คนแก่ก็ต้องรัก เพราะฉะนั้นผมว่าบูเช็กเทียนคงไม่ได้มักมากในประเวณี เพราะถ้ามักมากในประเวณีมาแต่เดิมก็ต้องอายุสั้นแน่นอน

แต่นี้ทำไมคนเขียนป้ายสีให้ ป้ายให้ก็เพราะ 1. แต่งเรื่องได้สนุก 2. เป็นผู้ชนะไม่ใช่เป็นผู้ผิดเอง พระนางชนะอย่างมีความผิดในแง่ศีลธรรมจรรยา เราก็ต้องยอมรับบูเช็กเทียนมีความโหดเหี้ยม มีความเลวบางประการ จุดเหล่านั้นเป็นจุดทำให้ถูกโจมตี แต่ว่าผู้แพ้ย่อมได้รับ

ความเห็นใจ แล้วก็แต่งเติมกันเข้าไป จึงไม่แปลกเลยที่ภาพของบูเช็กเทียนนั้นที่ปรากฏออกมาในวรรณกรรมจึงเป็นเจ้าแม่มาราคะอะไรอย่างนั้น

พูดถึงหนังสือที่พูดถึงบูเช็กเทียน หนังสือรุ่นเก่า ๆ เราก็มีในชุดพงศาวดารจีน มีอยู่ 3 เล่ม คือ ชีเต็งชัน นั่นก็พูดในแง่ลบ ถ้าท่านลองไปอ่านดู แล้วก็เรื่องซุ่ยถัง แต่ซุ่ยถังนี้พูดมาตั้งแต่ซุ่ยหยางตี้ ตั้งแต่ศึกลำน้ำเลียดจนไปถึงหยางกู่เพย ตั้งแต่ราชวงศ์สุยจนถึงราชวงศ์ถัง มีพูดถึงบูเช็กเทียนอยู่ก็ออกจะเป็นแง่ลบ อีกเรื่องหนึ่งชื่อเรื่องบูเช็กเทียนโดยตรง ความจริงเป็นหนังสือที่ต้องการจะยกย่องดีเหียนเจี๋ย ซึ่งคุณสุสั่นได้บอกแล้วว่าเป็นคนที่เป่าปู้จิ้นถือเป็นแบบอย่าง จะยกย่องดีเหียนเจี๋ยให้เห็นว่า ดีเหียนเจี๋ย เป็นคนตรง เป็นคนที่มีความสามารถจนบูเช็กเทียนก็ยั้งกลัว

หนังสือชุดนี้มี 2 เล่ม เล่มแรกจะแสดงความสามารถของดีเหียนเจี๋ยตั้งแต่สอบคัดเลือกเข้าเป็นนายอำเภอต้องสืบคดีฆ่าคนตาย จะมีการหักมุมเรื่องเขียนคล้ายกับนิยายสมัยใหม่ ทำให้ผมสงสัยว่าหนังสือเล่มนี้เขียนตั้งแต่ก่อนจีนรับอิทธิพลจากตะวันตกหรือเปล่า เล่มหนึ่งก็ถึงตอนดีเหียนเจี๋ยถูกเรียกตัวเข้าไปรับราชการในเมืองหลวง ต้องหาหั่นกันบรรดาคณโปรดของบูเช็กเทียน ผู้แต่งแสดงให้เห็นบูเช็กเทียนเป็นคนมากประเวณี แม้ว่าจะเป็นหนังสือที่เขียนเพื่อโจมตีบูเช็กเทียน แต่มันก็มีความเป็นด้านบวกปนอยู่มาก ผมจะอ่านให้ฟัง แต่ชื่อตัวละครเป็นภาษาแต้จิ๋ว เด็กย่นเกียด คือ ดีเหียนเจี๋ย แล้วคนโปรดของท่านอีกคนหนึ่งชื่อ ชีเหง้าเฉา คือ เสียว้าวฉ้าว ชีเหง้าเฉาก็มีเรื่องกับดีเหียนเจี๋ยแล้ว ถูกโบยก็เลยไปฟ้องบูเช็กเทียน ชีเหง้าเฉาก็ทูลว่า “เด็กย่น-เกียดแกล้งทำการหมิ่นประมาทพระองค์ถึงเพียงนี้แล้ว พระองค์ยังทำพระทัยดีมีอยู่ได้ ตั้งแต่ข้าพเจ้าได้กราบทูลเตือนสติให้เห็นเด็กย่นเกียดทำการกำเริบยิ่งขึ้น มิได้ลดหย่อน พระองค์ไม่ควรจะหลงใหลเด็กย่นเกียดซึ่งเป็นศัตรู ยิ่งกว่าข้าพเจ้าที่จงรักภักดีต่อพระองค์เลย” บูเช็กเทียนถูกตัดพ้อถึงนั้นก็ตรัสตอบเอาใจว่า “ทุกวันนี้ตัวเจ้าเปรียบเหมือนดวงตาของเรา ส่วนเด็กย่น-เกียดเหมือนดังแขนซ้ายขวา ถึงเราจะรักดวงตาก็หาตัดแขนซ้ายขวาเสียได้ไม่ เราเปรียบเนื้อความให้ฟัง

เช่นนี้เจ้าคงเข้าใจมาตลอดแล้ว ซึ่งจะไปคิดว่าเด็กยื่น-
 เกียดเป็นศัตรูของเรานั้นก็ไม่ถูก เด็กยื่นเกียดอยู่กับเรา
 ทำให้เราสนใจเปรียบดังได้กำแพงเหล็กป้องกันราชสมบัติ
 เจ้าเจ็บแต่เพียงเท่านั้น ยังไม่ถึงกับชีวิตจงดกลั่นความ
 โทมนัสไว้เห็นแก่เราสักครั้งหนึ่ง” หนังสือเล่มนี้เป็น
 หนังสือที่ต้องการโจมตีบูเช็กเทียน ยกย่องเด็กยื่นเกียด
 ในการโจมตีก็ยังหลุดออกมาว่า บูเช็กเทียนไม่ได้เลวร้าย
 จริง ๆ บูเช็กเทียนเป็นกษัตริย์มีอำนาจถ้าเลวร้ายจริง ๆ
 ก็จะตัดหัวเด็กยื่นเกียดเลยก็ได้ ที่บูเช็กเทียนไม่ยอมให้
 ผู้ชายคนรักของตัวเอง ไปทำลายหรือไปใส่ร้ายข้าราชการ
 สำคัญในราชการ คือการเป็นนักปกครองอย่างที่สำคัญ
 ที่เดียว

ภาพบูเช็กเทียนออกมาในแง่โหดร้าย ก็อาจจะ
 เป็นเพราะความเด็ดขาด ในบางครั้งคนที่จะปกครอง
 บ้านเมืองได้ดีผมมองเห็นอยู่ ประการที่ 1. จะต้องเข้มแข็ง
 และเด็ดขาด 2. จะต้องยึดหลักการ 3. ต้องใช้คนเป็น
 ซึ่งผมก็เห็นว่าพร้อมในตัวบูเช็กเทียน ความเข้มแข็ง
 เด็ดขาดถ้าไม่มี มันทำการใหญ่ไม่ได้ จึงอาจจะเป็นไปได้
 ที่บูเช็กเทียนจะฆ่าลูกสาวตัวเองหรือลูกสาวตายโดยเหตุ
 บังเอิญ แล้วก็ใช้สถานการณ์ให้เป็นประโยชน์ คนที่จะ
 เป็นใหญ่ก็อาจจะต้องฆ่าลูกได้ เพราะอย่างเรื่องราวชา-
 ธิราช ท่านก็รู้ พระเจ้าราชาธิราชเห็นลูกกตัญญูเพราะ
 ไม่ยอมไหว้แม่เลี้ยงก็สั่งฆ่า ที่สั่งฆ่าไม่ได้ฆ่าที่โกรธลูก
 ไม่ยอมไหว้แม่เลี้ยง แต่โกรธว่าใจมันเทียมขนาดนี้
 ของตัวเองมันก็กัดได้ แล้วต่อไปมันเป็นใหญ่ ภูเป็น
 พ่อมันก็ต้องฆ่าได้ เพราะฉะนั้นต้องฆ่าเสียก่อน ฉะนั้น
 บูเช็กเทียนก็อาจจะฆ่าลูกได้ ลูกที่เป็นรัชทายาทคนแรก
 และปวดท้องตายกะทันหัน อาจจะถูกวางยาพิษจริง ๆ
 หรืออาจจะเป็นไส้ติ่งอย่างกะทันหัน แล้วก็ตายก็ได้
 แต่อย่างไรก็ตาม บูเช็กเทียนฆ่าคนที่ขวางทางอำนาจ
 ของตัวเองมาก ๆ ก็ยอมมีศัตรู แต่อันนั้นเป็นคุณสมบัติ
 อันหนึ่งของนักปกครอง โดยเฉพาะของจีน ถ้าใครมี
 เมตตามาก ๆ โดยไม่ถูกสถานการณ์ ก็ไม่สามารถรักษา
 อำนาจได้

แต่ที่เห็นว่าบูเช็กเทียนยึดหลักการ คือว่าพอคนดี
 มีฝีมือทำราชการด้วยความสุจริตถูกใส่ร้าย บูเช็กเทียน

จะไม่ให้เรื่องส่วนตัว คนที่โปรดเป็นการส่วนตัวเข้าไป
 ก้าวก่ายกับทางราชการ อันนี้ผมเห็นด้วยกับพระเจ้าอยู่-
 หวัรัชกาลที่ 5 มันมีตัวอย่าง พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5
 ท่านเป็นคนเด็ดขาดมาก น้องท่านคนหนึ่ง ทำเงินปลอม
 ทำเหรียญกษาปณ์ปลอม ท่านตบหน้าเลยนะ แล้วก็ติด
 คุก ตอนนั้นคุมมหาดไทยอยู่ตรงราชบพิธ แล้วเวลา
 เสด็จไปดูสร้างวัดราชบพิธ ติดทุกวันเลย ติดด้วยตัวเอง
 จนกรมพระยาดำรงฯ กลัวพี่ตายเลยต้องไปขอโทษ ท่าน
 ปลดออกทุกตำแหน่ง แล้วพระราชทานตรวนทองเป็น
 ทองคำเอาไปถวายหมายความว่า จำกัดบริเวณและ
 ไม่ได้รับราชการเลย อันนี้ก็คือการยึดหลักการ เมื่อ
 เทียบกับบูเช็กเทียนที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรม อันนี้เห็น
 ได้ชัดเลยว่า บูเช็กเทียนยึดหลักการ แล้วก็เห็นได้ชัดเรื่อง
 ใช้คนเป็นทั้งฝ่ายขุนและฝ่ายขุน อันนี้ทำให้บูเช็กเทียน
 อยู่ในอำนาจได้ คนที่เป็นศัตรูก็ต้องยอมรับ คนที่เขียน
 โจมตีบูเช็กเทียนเองก็เขียนยอมรับบูเช็กเทียนว่าเป็นคนมี
 ความสามารถ

คุณสมบัติ :

ขอเสริมความเข้าใจลักษณะหนึ่ง การที่บูเช็กเทียน
 ออกบวชที่วัดก่านเหย๊ะชื่อ ที่ท่านอาจารย์จัดสุมาลย์
 บอกว่าไปเป็นพระภิกษุณี ความจริงเป็นอย่างนั้น แต่ที่
 ผมหลักเลียงไม่ใช่พระภิกษุณีก็เหตุผลอย่างเดียวกันที่
 ผมไม่ใช่ ไม่เรียก ชีวหายี่เป็นพระภิกษุ ไปเรียกเขาเป็น
 ดาบส เพราะว่าในช่วงที่บูเช็กเทียนไปบวช ไปด้วย
 ความจำเป็นบางประการ เป็นการบวชเพื่อเอาชีวิตรอด
 ไม่ใช่ไปบวชเพราะรักพระธรรมรักษาศาสนา เพื่อเป็นพระ-
 ภิกษุณีหรือภิกษุณี เพราะว่าพระภิกษุณียอมรับรักษาศีล 311 ข้อ
 หรือ 300 กว่าข้อ แต่บูเช็กเทียนช่วงบวชนี้ไม่รักษาศีลสัก
 ข้อ แม้กระทั่งความประพฤติก็ถูกว่าใส่ไว้ในประวัติ-
 ศาสตร์ ว่ามีความผิดในเรื่องกาม ผมไม่อยากจะให้ท่าน
 เข้าใจว่าขณะนั้นตัวบูเช็กเทียนเป็นพระภิกษุณีมันจะเสื่อม
 เสียแก่ศาสนาพุทธ ผมอยากจะให้เข้าใจจุดนี้ ผมทราบ
 ว่าบูเช็กเทียนไปบวชในศาสนาพุทธ แต่พระในศาสนา
 พุทธขณะนั้นค่อนข้างจะถูกบีบจากทางฝ่ายปกครอง
 มาก ๆ ขณะนั้นในช่วงสมัยที่ถังไท่จงยังอยู่ ถือลัทธิเต๋า

ของเหลาจื๋อเป็นศาสนาประจำราชการ เพราะฉะนั้นฐานะของผู้บวช ผมรวมเรียกว่าชี ผมยกตัวอย่างว่า สตรีที่มาบวชในวัดก่านเยี่ยะชื่อทั้งหมดเป็นสตรีที่มีปัญหาทั้งนั้น บางคนมีปัญหาชีวิตครอบครัว บางคนเป็นผู้ร้ายฆ่าคนตาย หรืออะไรทำนองนั้น ผมจึงเรียกคนเหล่านั้นรวม ๆ ว่า ชี ผมอยากให้อ่านเข้าใจว่าอย่าไปเรียกท่านว่า ภิกษุณีนะครับ มันอาจจะมัวหมองต่อศาสนาพุทธของเรา ขอบขอบคุณครับ

ผู้ฟัง :

ในช่วงการปฏิวัติวัฒนธรรม วรรณกรรมของจื๋อถูกทำลาย ทำให้วรรณกรรมหรือประวัติของบูเช็กเทียนไม่โดนทำลาย หรือในสมัยปฏิวัติวัฒนธรรม บูเช็กเทียนได้รับการยกย่องหรือว่าไปในทางที่ไม่ดีอย่างไรบ้าง

อ.ถาวร :

วรรณกรรมไม่ได้โดนทำลาย วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับบูเช็กเทียนจะเป็นงานด้านปกครองบ้านเมือง ไม่ใช่เรื่องบันเทิงไปทั้งหมด ผมไม่ทราบชัดเจน คุณสุสันต์น่าจะรู้มากกว่า

คุณสุสันต์ :

ในประวัติศาสตร์จีนมีการทำลายวรรณกรรมจีนหรือเผาหนังสือจีนมาหลาย ๆ ครั้ง ที่เผาค้างใหญ่ก็สมัยจีนชื่อย่งเต๋ครั้งหนึ่ง สมัยฉื่อปา๋อ่องเผาค้างหนึ่งแล้วมาสมัยตอนที่กองทัพฝรั่งเศสบุกเข้ายึดพระราชวังหยวนหมิงหยวนของซูสีไทเฮา ก็เผาค้างหนึ่ง แต่ฝรั่งเศสขอขอบคุณเขาอย่าง มีนิสซียซ์โมย แต่การขโมยของเขานะดี คือขโมยวัตถุล้ำค่าวรรณกรรมล้ำค่าของจีนไป ปัจจุบันเท่าที่เมื่อปีที่แล้วผมก็ไปที่นิวยอร์ก ที่รัฐสภา เป็นสถานที่ที่มีการรวบรวมวรรณกรรมจีน เอกสารจีนมากที่สุดในโลก มากกว่าที่ไทเป มากกว่าที่ปักกิ่ง หลาย ๆ อย่างที่ถูกทำลายสมัยที่พวกเรดการ์ดเรื่องอำนาจในสมัยค.ศ. 1960 เกือบ 10 ปี ฝรั่งเศสช่วยรักษาไว้ ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของการขโมย

อ.รสสุคนธ์ :

ขอเสริมในแง่ของประวัติศาสตร์นิพนธ์ คือจีนเวลาเขาเขียนประวัติศาสตร์ เริ่มตั้งแต่สมัยฮั่นที่เริ่มต้นที่จะทำเป็นแบบฉบับขึ้นมา แล้วราชวงศ์ต่อมาต่างก็เอาตามก็คือราชวงศ์สืบทอดจะเป็นคนเขียนประวัติศาสตร์ให้ราชวงศ์ที่ล่วงลับไป เช่น ราชวงศ์สุยกับถังเขียนโดยราชวงศ์ซ่งซึ่งเป็นสมัยที่ลัทธิขงจื๊อใหม่เข้ามามีบทบาทมาก แนวคิดนี้เริ่มมีแนวโน้มเกิดขึ้นมาในสมัยปลายถังที่เห็นศาสนาพุทธจะเจริญรุ่งเรืองมากเกินไปแล้ว จนกระทั่งเกิดกาวดลั้งครั้งใหญ่ เกิดแนวคิดว่าพุทธเป็นศาสนาของต่างชาติ จักรพรรดิมาไห้พระภิกษุได้ อย่างไร จะมาเก็บอัฐิของพระพุทธเจ้าไว้ในพระราชวังได้ยังไง ก็มีบรรดาพวกเครื่องของจื๊อที่เริ่มฟื้นฟูของจื๊อขึ้นเริ่มที่จะต่อต้านพุทธและในที่สุดแนวคิดอันนี้ไปรุ่งเรืองในสมัยของราชวงศ์ซ่ง พวกที่เขียนประวัติศาสตร์ของราชวงศ์ถังก็มาจากกลุ่มคนพวกนี้ จึงเป็นไปได้ที่บทบาทของพระนางบูเช็กเทียนจะถูกมองไปในด้านลบคือมองจากทัศนคติของพวกเครื่องของจื๊อในสมัยซ่ง แล้วก็ได้กลายมาเป็นต้นฉบับของการเขียนที่ออกมาภายหลังเป็นการตอบคำถามว่าทำไมบูเช็กเทียนถูกเขียนใส่ร้ายป้ายสีจนถึงขนาดนั้น แล้วรวมถึงที่อาจารย์ถาวรได้กล่าวแล้วว่าการเขียนเรื่องเล่า ๆ นั้นมันสนุกสนานกว่า โดยเฉพาะไอ้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับเซ็กส์อะไรพวกนี้ด้วย

ตอนหลังมาในสมัยของพวกมาร์กซิสขึ้นมามีบทบาท มีการพยายามที่จะพูดถึงประวัติศาสตร์จีนสมัยของบูเช็กเทียนเหมือนกัน กล่าวคือ พวกมาร์กซิสวิเคราะห์สังคมของจีนว่ามีวิวัฒนาการจากสังคมทาสมาสู่สังคมศักดินาเต็มขั้นก่อนที่จะค่อยเริ่มเป็นสังคมสมัยใหม่ ซึ่งมีการสะสมทุน ซึ่งก็ตีความว่าเกิดในสมัยปลายถัง เพราะฉะนั้นในยุคของถัง เริ่มต้นขึ้นมาก็จะเห็นว่า มีการขัดแย้งแย่งชิงระหว่างพวกขุนนางเชื้อสายผู้ดีซึ่งยังคงสืบสายมาจากสายเลือดซึ่งมีอยู่มากกว่า กับพวกขึ้นมาด้วยระบบ merit system ต่อสู้กันอย่างรุนแรงมาก อย่างบูเช็กเทียนถ้าเทียบกับหยางฮวงเฮาที่มีเชื้อสายผู้ดีมากกว่า บูเช็กเทียนก็จะมีเชื้อสายคน

ธรรมดาว่ามากกว่า แม้บูเช็กเทียนจะมีเชื้อสายขุนนาง อยู่บ้างก็เพียงระดับต่ำ จึงดูเหมือนกับว่าบูเช็กเทียน สนับสนุนพวกขุนนางรุ่นใหม่ขึ้นมา โดยผ่านระบบสอบ ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าความต้องการผู้สนับสนุนตนเอง ขึ้นมา บูเช็กเทียนจึงเกื้อหนุนระบบการสอบ เพื่อให้ได้ ขุนนางรุ่นใหม่ที่ไม่จำเป็นต้องมีเชื้อสาย แต่มีความ สามารถ มาแข่งกับพวกขุนนางรุ่นเก่าที่มาจากตระกูลผู้ดี ซึ่งไม่สนับสนุนและอาจขัดขวางบูเช็กเทียนก็เป็นไปได้ แต่ ผลก็คือ ทำให้ระบบการสอบได้รับการพัฒนาและกลาย มาเป็นรากฐานสำคัญในการสรรหาคนเข้ารับราชการ เป็นสถาบันหลักในการปกครองจีนสืบต่อมา

คุณเสริมศรี :

เหมาเจ๋อตุง กล่าวว่า “สตรีแบกฟ้าไว้ทั้งหนึ่ง” คือลัทธิคอมมิวนิสต์ เขาถือว่าผู้หญิงผู้ชายเท่ากัน เขา พยายามจะยกย่องสิทธิสตรีขึ้นมา “สตรีแบกฟ้า ไว้ทั้ง หนึ่ง แต่บูเช็กเทียนแบกไว้ทั้งแผ่นฟ้า” อันนี้เป็นคำ กล่าวของนักการเมืองผู้ยิ่งใหญ่อีกคนหนึ่งซึ่งปกครองคน เป็นพัน ๆ ล้านคน คือเหมาเจ๋อตุง ยังมีผู้หญิงที่ดีฉัน ขึ้นชมอีกคนหนึ่ง มาตามซุนยัตเซ็น สตรีบูเช็กเทียนเป็น นักการเมืองที่โดดเด่นแห่งยุค บูเช็กเทียนเป็นฮ่องเต้หญิง แต่เพียงพระองค์เดียวในประวัติศาสตร์ประเทศจีน และ ทรงเป็นนักการเมืองหญิงที่โดดเด่นในยุคของศักดินา บูเช็กเทียนมีโชหญิงสาวแล้ว ตามที่เคยประณามมา แต่ เป็นนักการเมืองหญิงคนเดียวในประวัติศาสตร์โบราณ ของจีนที่ยืนผงาดปฏิเสธและล้มล้างคำสอนของขงจื้อ ไปโดยสิ้นเชิง อันนี้ก็เป็นข้อกล่าวของชนจีนด้วยกันใน ยุคใหม่ ว่าเขามีความเข้าใจในชีวิตของบูเช็กเทียนอย่างไร แล้วเขาก็เห็นว่าคำสอนของขงจื้อนั้น ได้ขัดขวางการ พัฒนาประเทศชาติ สิทธิเสรีภาพความเสมอภาค คุณค่า ของผู้หญิงที่เป็นเพศแม่ จนกระทั่งทำให้เกิดความเป็นทุกข์ ขึ้นในสังคมนั้นก็ควรล้มล้างไปได้ ดิฉันก็มิได้เห็นว่า ลัทธิคอมมิวนิสต์จะดีกว่า มันก็พอ ๆ กับขงจื้อ เราเป็น ประชาธิปไตยดีกว่า ขอขอบคุณ

อ.ถาวร :

ขอเสริมอีกนิดหน่อยเกี่ยวกับลัทธิขงจื้อ เราจะต้อง

แบ่งเป็นยุคด้วย เพราะลัทธิขงจื้อที่เป็นตัวคำสอน ก็ ไม่ค่อยมีเรื่องการกดขี่ เพราะเน้นเรื่องหน้าที่ตามฐานะ มีหน้าที่อะไร มีฐานะอะไร ก็ทำตัวให้สมหน้าที่ พ่อแม่ก็ ต้องมีความเมตตา ความรับผิดชอบต่อบุตร เขารับกัน โดยสถานะ แต่ต่อมาเมื่อสังคมมันคลี่คลาย ผู้ปกครอง ก็เอาคำสอนไปตีความให้มันเข้ากับผลประโยชน์ของตน โดยเฉพาะราชวงศ์ซึ่งต้องต่อสู้กับพุทธศาสนาซึ่งรุ่งเรือง มาก เขาก็ปรับคำสอนและอะไร ๆ อีกหลาย ๆ อย่าง แล้วราชวงศ์ซึ่งเองก็มีปมด้วย เพราะว่าอ่อนแอเรื่องการ ทหาร “ถึงเต๋าต้า ช่งตะพานน้ำ” คำว่า “เต๋าต้า” หมายความว่า มั่วกันในเรื่องเพศไม่ได้มีจรรยาบรรณทาง เพศแบบวัฒนธรรมอื่น “ช่งตะพานน้ำ” หมายความว่า ใครจะจับเอาไปต้มยำทำแกงก็ยอม ถ้ารบแพ้เขา ก็เอา เงินไปส่งบรรณาการตะพิดเพื่อเอาตัวให้รอด แต่ก็มีผลดี ทำให้จะต้องหาเงิน เพราะฉะนั้นการดำเนินเรื่องเศรษฐกิจ ช่งพัฒนามาก และในเรื่องศิลปวัฒนธรรมด้วย แต่ใน เรื่องลัทธิขงจื้อมันก็พัฒนาไป กลายเป็นว่า ชนิดที่ว่า เมื่อพ่อแม่ให้ตาย ลูกไม่ตายไม่ได้ จนกระทั่งเกิดนิทาน เรื่องหนึ่ง เรื่องนางงูขาว ผู้หญิงเขี้ยว เป็นแม่มาแล้ว เกิดไปรักหนุ่ม หนุ่มมารักแม่มาแล้วก็แต่งงานกัน ก็ต้อง ถูกบังคับให้เลิก เพราะว่าหญิงม่ายจะแต่งงานใหม่ไม่ได้ อย่างนี้ก็เป็นเรื่องที่ถือกันเข้มงวดมากในสมัยราชวงศ์ช่ง ราชวงศ์ถึงไม่ค่อยถือ ถึงผู้หญิงจะไม่มิลิทธิเท่าเทียมชาย แต่เขาก็ไม่มีลักษณะกดขี่กันอย่างนั้น แต่ว่าก็มีอิทธิพลต่อ ผู้หญิงจีน ว่าหญิงที่ดีเมื่อสามีตายก็ต้องรักษาคำ ความบริสุทธิ์ คือเป็นแม่ม่ายพรหมจรรย์ แต่ก็ได้เป็นทุกคน มีวรรณกรรมเรื่องหนึ่งของหลี่มีที่เลื่องลือว่าเงินฉิงเปียว ฎีกาพรรณนาความในใจ เขาพูดถึงแม่เขาว่าเมื่อพ่อเขา ตาย แม่เขาดังปณิธานที่จะต้องรักษาม่ายพรหมจรรย์ แล้วลูกคือพี่ของแม่เองบังคับให้แม่แต่งงานใหม่ ก็แสดง ว่าความนึกคิดในเรื่องขงจื้อ ยังไม่แรงในสมัยราชวงศ์จิ้น มันมาแรงมากที่ว่าผู้หญิงกลายเป็นเบี้ยล่างผู้ชายทั้งหมด เลยก็คือราชวงศ์ช่ง แต่บูเช็กเทียนประวัติศาสตร์ราชวงศ์ ถึง เขียนโดยราชวงศ์ช่ง อันนี้เป็นอันหนึ่ง

บางทีก็รู้สึกได้ว่าไอ้ความดีของลัทธิขงจื้อมันก็มีอยู่ หลาย ๆ ประการ เพราะอย่างน้อยอารยธรรมจีนที่หล่อ หลอมขึ้นในราชวงศ์ช่งนั้น ก็คือหล่อหลอมด้วยอารย-

ธรรมของจื้อ เพราะแต่ยังไม่พัฒนาเป็นลัทธิศาสนาโดยชัดเจน ยังเป็นระบบปรัชญาเท่านั้น มันเพิ่งเริ่มมีเท่านั้น พระเจ้าอันโกโจเกลียดชังจื้อมากที่สุด เพราะชงจื้อพูดมาก ขอบวิจารณ์ให้คนใช้ความคิด เพราะฉะนั้นเจอพวกชงจื้อจะจับมาแล้ว ดึงหมวกมาฉีใส่เลย แต่ว่าเมื่อเวลาตัวเองเป็นกษัตริย์แล้วตรัสระเบียบในท้องพระโรงไม่ได้ ไม่รู้จะปกครองยังไง มีคนไปเตือนพระเจ้าอันโกโจว่า อ๋านาจนั่นได้ด้วยอาวุธ แต่รักษาด้วยอาวุธไม่ได้ ต้องรักษาด้วยระเบียบประเพณีและอะไรอีกหลาย ๆ อย่าง เพราะฉะนั้นอันโกโจจึงมองลัทธิของจื้อ เพราะพุทธยังไม่เข้ามา เค้าก็ยังไม่ชัดเจน ลัทธินิติธรรมนิยมของจีนซีกี่เข้มงวดจนเกินไป ทำให้คนต่อต้าน อันโกโจก็ไม่ใช่ เพราะฉะนั้นก็ไปเอาชงจื้อมา ก็มีปราชญ์ชงจื้อคนหนึ่งเสนอเรื่องจัดระเบียบในท้องพระโรง เวลาออกจากราชการตอนพระเจ้าอันโกโจออกก็แรก คนคุยกันเจียวจิวไม่รู้จะทำยังไง ตัวเองก็กลัวว่าไม่มีระเบียบ แต่พอปราชญ์ชงจื้อมาจัดระเบียบให้มันเป็นไปตามระเบียบมีระบบ พระเจ้าอันโกโจรู้สึกว่าเขาเป็นฮ่องเต้วันนี้เอง ก็เพราะลัทธิของจื้ออันหนึ่ง ในสิ่งทั้งหลายมันก็มีทั้งสิ่งดีและสิ่งไม่ดี เราก็มองได้กว้าง ๆ ไม่ได้คิดว่าพวกโจมตึงชงจื้อมองในแง่ลบ เพียงแต่เสนออีกภาพหนึ่ง

คุณเสริมศรี :

ภาพที่ว่าผู้ชายตายแล้วยังหึงผู้หญิง แม่ตายแล้วก็ไม่ให้แม่แต่งงานใหม่ เพราะชงจื้อบอกว่าห้ามแต่งงานใหม่อย่างนี้ละคะ

อ.ถาวร :

เขามีระบบจริยธรรมของเขา ที่ว่าห้ามแต่งงานใหม่ ก็หมายความว่าคนสกุลของพ่อจะต้องรับผิดชอบเลี้ยงผู้หญิงคนนั้น เช่น อาผมตายตั้งแต่เตี้ยผมมาเมืองไทย แล้วก็รู้ว่าอาแต่งงานแล้วอา ก็ตาย ก็เหลือแต่อาสะใภ้ อายุแค่ 27 ปีเอง ไม่เคยเห็นหน้ากันเลย แต่เตี้ยส่งเงินไปให้อาสะใภ้ทุกปีเลย เพื่อที่จะให้เลี้ยงหลาน บอกว่า เพราะเป็นม่ายแค่อายุ 27 แล้วลุงผมอีกคน ทุกคนญาติที่อยู่เมืองไทยส่งเงินไปให้อาสะใภ้คนนี้ เขามีปัญหาอะไร

ก็เขียนจดหมายมา ทุกคนจะรับผิดชอบมาเลย แล้วผมได้ฟังจากญาติที่มาจากเมืองจีน อาสะใภ้ผมคิดจะแต่งงานใหม่เหมือนกัน เพราะเมื่อจีนเป็นคอมมิวนิสต์ เขาก็บอกให้แต่งงานใหม่เขาไม่สนับสนุนไ้ความคิดของชงจื้อ เขาก็แนะนำผู้ชายให้มาคู่ตัวกัน อะไรกัน อาผมก็จะแต่งงานใหม่ ลูกเขาก็ขอร้องแม่ว่า อย่าแต่งเลย ถ้าไม่แต่งเขาก็จะไม่ลืมพระคุณ ต่อไปเขาก็จะเลี้ยง แล้วอีกอย่างหนึ่ง ถ้าแต่งงานแล้วแน่ใจหรือว่าสามีใหม่จะเลี้ยงดูตัวได้เท่ากับที่ป้าน้าอาซึ่งอยู่เมืองไทย เพราะว่ามันเป็นระบบวัฒนธรรม เมื่อแหวกจาริตเดิมญาติพี่น้องที่ค้าจุนอยู่รับความคิดอันนั้นไม่ได้จะยังตกหนักนะ แม่ก็เลยสะอึก แต่บางทีแม่ก็รวนเรจะแต่งงานใหม่ เขาบอกว่าพี่ชายผมพูดเพราะมากกว่า แม่ตัดสินใจได้แม่ก็ไป แต่แม่อย่ามาในบ้านสกุลนี้เป็นอันขาด ขอให้ไปให้ตลอดเลย ขอให้แม่มีความสุข

คุณเสริมศรี :

นี่ละชงจื้อแต่ละ

อ.ถาวร

เขามีระบบจริยธรรมของเขา ถ้าทุกคนรักษาริยธรรมมันก็อยู่ได้ แต่ผมไม่ได้สนับสนุนว่าสามีตายแล้วจะต้องครองม่ายเพราะเห็นเป็นเรื่องตลก ก็ควรจะมีครอบครัวใหม่ แต่ว่าในระบบต่าง ๆ มันมีข้อผูกมัด มีทางออกของมัน แต่ทางออกมันอาจจะไม่เหมาะกับยุคสมัยแล้ว

คุณเสริมศรี :

ตัดแม่ตัดลูกกันไปเลย คือว่าลูกต้องการรักษาคักดีศรีของพ่อของตระกูล ส่วนความสุขของแม่ ช่างแม่มัน ชงจื้อจริง ๆ เลย

ผู้ฟัง :

บุเช็กเทียนออกบวชมีปัญหาอะไร อยากได้ข้อมูลเกี่ยวกับวัดที่บุเช็กเทียนออกบวช ที่ว่าเป็นวัดนักรบเมืองหรือผู้หญิงออกหัก

คุณสมบัติ :

บุเช็กเทียนออกบวชนั้นมีปัญหา คือตอนเป็นนางสนมของถังไท่จง ปรากฏว่าจากขุนหวู่จี้มาจับได้ว่าช่วงที่บุเช็กเทียนกำลังปฏิบัติถึงไท่จงอยู่นั้นเกิดมีสัมพันธ์สวาทกับถังเกาจง แล้วถังเกาจงได้เป็นรัชทายาทเพราะว่าจากขุนหวู่จี้ ซึ่งเป็นพี่ชายของแม่ คือจากขุนของเฮาจากขุนหวู่จี้จำเป็นต้องพิทักษ์หลานคนนี้ไว้ นี่ก็คือการเมืองอีกนั่นแหละครับว่า จากขุนหวู่จี้ทำไมจึงต้องพยายามพิทักษ์หลี่จื้อซึ่งเป็นรัชทายาท ซึ่งความจริงหลี่จื้อคือลูกที่โง่ที่สุดของถังไท่จง เพราะจากขุนหวู่จี้ชอบสนับสนุนคนโง่ไว้อยู่ในอำนาจ เพราะฉะนั้นขณะนั้นมันจึงเป็นเรื่องการเมืองที่สลับซับซ้อนมาก ๆ ในประวัติศาสตร์จีนมีธรรมเนียมบางอย่างว่า ถ้าผู้ตายแม้กระทั่งฮ่องเต้ ผู้ตายเมียจำเป็นที่จะต้องตายตาม ต้องฝังตามทั้งเป็น นี่เป็นลัทธิ คงไม่ใช่ขงจื้อ ไม่รู้ละ แล้วก่อนหน้าย้อนหลังถึงสมัยราชวงศ์ฮั่น ฮันหวู่ตี้มหาราชตอนจะตายนั้นอายุ 70 กว่า ก็มีชายคนสุดท้ายได้โอรสเล็กมาก ชายคนสุดท้ายอายุ 20 กว่า จะตายก็เสียตายเมีย ทั้งไว้ก็ยุ่งอลเวงกันแน่ ก็เลยบังคับให้ฆ่าตัวตายซะ บุเช็กเทียนฉลาดไปอยู่กับถังไท่จงตั้ง 9 ปี ใน 9 ปีบุเช็กเทียนเป็นคนโตจัดเรียนลัด มาอยู่กับฮ่องเต้ซึ่งเป็นมหาราชที่เก่งกาจที่สุดทั้งบุ๋นและบู๊ บุเช็กเทียนก็ยิ่งเป็นคนฉลาดก็สามารถ เรียกได้ว่าเป็นเลขานุการของถังไท่จงอย่างใกล้ชิด ได้รู้ทุกอย่างในการสร้างความยิ่งใหญ่ บุเช็กเทียนเรียนรู้มาหมด และวิธีการสร้างความยิ่งใหญ่ คือเอาตัวรอดไว้ก่อน ขณะนั้นแทนที่บุเช็กเทียนแทนที่จะเลือกตาย ก็ขอบวชซะละ ขอบวชที่อาจารย์ว่าเป็นภิกษุณีไปเข้าวัดซะ เพื่อจะหลีกเลี่ยงไม่ต้องตายตาม ฉะนั้นจึงว่ามีแม่ม่มที่บุเช็กเทียนบวชนั้นมีอยู่ 2 ม่ม คือบวชเพื่อไม่ให้ต้องตายตามประเพณีเดิม หรือบวชเพราะถูกจับได้ว่าเป็นชู้กัน อีกอันหนึ่งกับบวชเพราะว่าขณะนั้นถังไท่จงเจ็บออก ๆ แอด ๆ อยู่ ป่วยเป็นพระโรคบิด ปวดท้องอะไรต่ออะไรสารพัดอยู่ อาจจะมีโรคอย่างอื่นอีกเยอะ กระหว่างที่ป่วยกระเสาะกระแสะ บุเช็กเทียนก็ได้ปรนนิบัติทุกอย่างช่วยเหลือทุกอย่าง ถึงถังไท่จงก็เสียตายความเก่งของบุเช็กเทียนก็ยังไม่ลงเหมือนกัน และบุเช็กเทียนก็บอกเธออย่างนี้ดีกว่า มีทางออกอยู่ทางหนึ่งก็คือ ขอลอก

บวช เพื่อที่จะสวดภาวนาวางวอนทำให้ฮ่องเต้หาย เพราะฉะนั้นมันจึงมี 2 กรณี ประวัติศาสตร์ไม่ชัดเจนตรงจุดนี้ ไม่ชัดเจนว่าบุเช็กเทียนนั้นบวชก่อนถึงถังไท่จงตายหรือบวชหลังถึงถังไท่จงตาย

อ.ฉัตรสุมาลย์ :

อยากเรียนเชิญท่านอาจารย์อุทัย (อ.บุญศักดิ์แสงระวี) คือทราบว่ามีเหตุผลอีกประการหนึ่งที่พระนางบุเช็กเทียนออกบวช ที่เกี่ยวกับคำทำนายว่ามีใครพยากรณ์เอาไว้อย่างไร เชิญอาจารย์ถาวรตอบแทนค่ะ

อ.ถาวร :

มีอีกแม่ม่มที่คุณอุทัยเขียนไว้ใน กลยุทธ์ของบุเช็กเทียน ก็คือว่ามันมีคำทำนาย มีโหรทำนายว่าบุเช็กเทียนจะล้มล้างราชวงศ์ถัง จะเป็นอันตรายต่อราชวงศ์ถัง เพราะฉะนั้นพระเจ้าถังไท่จงรู้คำทำนายตั้งนานแล้ว แล้วก็ที่คุณอุทัยเขียนนี้วิเคราะห์เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ถังไท่จงไม่ได้เลื่อนตำแหน่งอะไรบุเช็กเทียนเป็นพิเศษ ไม่ได้ให้ความใกล้ชิดอะไรเป็นพิเศษ เพราะเป็นนักปกครองรู้ว่าผู้หญิงคนนี้เป็นอันตราย และอีกอย่างการที่บุเช็กเทียนพูดว่า ม้านี้ถ้าใช้มันไม่ได้ก็ฆ่ามัน พระเจ้าถังไท่จงก็รู้ว่าผู้หญิงคนนี้เหี้ยม ก็เลี้ยงไว้ ก็ชื่นชมในบางแง่ แต่ก็กลัวภัยจากผู้หญิงคนนี้ก็ควบคุมไว้ด้วย ยังมีคำทำนายเหล่านั้นว่าจะทำลายล้างราชวงศ์ถัง ก็เป็นเหตุที่ทำให้อาจจะมาบุเช็กเทียน ท่านคงนึกบุเช็กเทียนเทียบกับซูสีไทเฮา เพราะว่าพระเจ้าเสียนเฟินสามีสู่ไทเฮาถึงจะโง่ ๆ เช่อ ๆ หลาย ๆ ประการ ขึ้นมาก็ไม่เก่ง แต่อย่างน้อยก็ดูคนเป็น ดูว่าซูสีไทเฮามักใหญ่ไฝสูงในการการเมือง ถึงกับมีพระราชโองการลับให้ซูฮั่นไทเฮาถือหนังสือไว้ว่า ถ้ามีความจำเป็นก็ให้เอาพระราชโองการออกแสดงและจับซูสีไทเฮามาซะ ในลักษณะนั้นบุเช็กเทียนก็คงจะรู้ตัวเหมือนกันว่าถ้าขึ้นไม่บวชอยู่ต่อไปนี้กลุ่มการเมืองก็หลายกลุ่ม แล้วตัวเองก็ยังไม่มีความอำนาจก็อาจจะถูกฆ่าตายเมื่อใดก็ได้ เพราะฉะนั้นก็เป็นการบวชเพื่อหนีภัยการเมือง และอาจหนีภัยประเพณีด้วยอย่างที่คุณสุสันต์ว่า

คุณสุสันต์ :

เกี่ยวกับเรื่องคำทำนายนี้ มีคำทำนายไว้ว่า คนที่จะทำให้ราชวงศ์ถังพังก็คือมีคำว่าหวู่ หวู่ก็คือแซ่เดียวกับบูเช็คเทียน หวู่ก็คือ บู่ หรือการยุทธหรือการรบทัพจับศึก ก็พยายามหาพระรับบาป ว่าคนแซ่หวู่นี้ จะมาทำลายราชวงศ์ถัง พระเจ้าถังไท่จงมองดูบูเช็คเทียนมองดูที่โรกีนึกเสียดาย ทั้งความรู้ความสามารถ และความสวย ก็เลยพยายามหาพระรับบาป ขณะนั้นก็มีขุนศึกคนหนึ่งชื่อหลี่ซุนเซียน หลี่ซุนเซียนเป็นผู้ชาย แต่มีชื่อเดิมที่เรียกกันในครอบครัวว่า หวู่เหนียง หวู่ที่แปลว่า ที่ 5 เพราะเป็นลูกคนที่ 5 ตอนเด็ก ๆ ก็คงจะอ่อนแอหน้าตาอาจจะเป็นผู้หญิงสักหน่อย พ่อแม่ถึงได้ตั้งชื่อหวู่เหนียง ความจริงคล้ายคลึงกับคำว่านางของเรา พอโตขึ้นมากกลับกลายเป็นนักรบมาดแมนได้ตำแหน่งคล้ายกับรองผู้บังคับบัญชาการรักษาราชวงศ์ แล้วยังมีศักดิ์นา เป็นเจ้าพระยา แล้วได้ไปครองเมืองหวู่อันทั้งหมด คำว่าหวู่ พร้อมกับคำทำนายของหมอที่จะมีคนชื่อนี้มาทำลายล้างราชวงศ์ถัง ก็เลยจับตัวเป็นพระรับบาปฆ่าตายซะ แต่หมอดูก็ย้อนว่า เมื่อคน ๆ นี้มีบุญญาบารมีเกิดมาแล้ว ม่ายังไงก็ไม่ตาย ถึงไท่จงจึงยอมรับ พอมองไปที่บูเช็คเทียน ก็อย่างที่ว่านะ มาดก็ซีได้ ม้าร้ายก็ฆ่าทิ้ง แต่ในที่สุดตัดสินใจก็เก็บไว้เพราะผู้หญิงคนนี้มีประโยชน์ต่อราชวงศ์ถัง เพราะอย่างน้อยตัวผมว่าในช่วง 46 ปี ที่บูเช็คเทียนมีอำนาจนี้ ที่ว่าเป็น 1 ใน 6 ของราชวงศ์ถังทั้งราชวงศ์ ผมว่าบูเช็คเทียนสร้างให้คนจีนเรียกตัวเองถึงเหียน หรือตั้งนั่งได้อย่างภาคภูมิใจแท้จริง ๆ หากไม่รู้ไม่คนที่อยู่เบื้องหลังความภาคภูมิใจถึงของคำว่าคือบูเช็คเทียน ซึ่งใคร ๆ คิดว่าจะทำลายราชวงศ์ถัง แต่จริง ๆ ผมคิดว่าบูเช็คเทียนเป็นผู้หญิงผู้หญิงที่เป็นกษัตริย์ ไม่ใช่กษัตริย์ที่เป็นผู้หญิง คือผู้หญิงที่เป็นกษัตริย์และทำให้ผู้หญิงทั้งโลกสามารถยืนออกได้อย่างภาคภูมิใจ

ผู้ดำเนินรายการ :

ก่อนจะจบ อ.ฉัตรสุมาลย์มีอะไรจะเสริมเป็นประการสุดท้ายค่ะ

อ.ฉัตรสุมาลย์ :

มีประเด็นหนึ่งที่ว่าทำไมพระนางบูเช็คเทียนคิดอย่างที่เราพยายามจะให้ภาพ แล้วทำไม เกิดอะไรขึ้น พอสวรรคตคนก็เกลียดชังพระนางมากเหลือเกิน แยกประเด็นความเกลียดชังพระนางมาจาก 2 ประเด็นใหญ่ ๆ คือ 1. จากศัตรูของท่าน เพราะว่าในการขึ้นครองราชย์ของท่านมีศัตรูมากมาย เพราะฉะนั้นศัตรูเหล่านั้นเมื่อมีโอกาสแล้วก็พยายามที่จะให้ภาพที่เป็นลบกับพระนาง อีกฝ่ายก็คือฝ่ายของพวกขงจื้อ ดูจากที่ศาสนาพุทธไปเผยแพร่ที่ประเทศจีน ศัตรูที่ชัดเจนที่สุดที่พยายามต่อต้านศาสนาพุทธมากที่สุด ก็คือพวกขงจื้อ พวกขงจื้อยอมรับไม่ได้เลย แล้วก็มีการศึกษาเรื่องราวมากมาย พวกขงจื้อพยายามทุกวิถีทางที่จะเกลี้ยกล่อมพระเจ้าแผ่นดินว่า พุทธศาสนาเป็นศาสนาของคนต่างชาติ ในลักษณะนั้นศาสนาพุทธกับศาสนาเต๋าไม่ค่อยเป็นปฏิปักษ์ต่อกันมากนัก เพราะว่าการแปลพระสูตรสมัยแรก ๆ เช่น การแปลคำว่า พระนิพพาน นักแปลของศาสนาพุทธเองจะแปลคำพระนิพพานว่าเต๋า เพราะว่าคำสอนของพระพุทธศาสนาใกล้เคียงกับของเต๋า การยอมรับจากเต๋าก็เป็นได้มากกว่าขงจื้อ เพราะฉะนั้นศัตรูสำคัญในการที่จะหักล้างพุทธศาสนาคือขงจื้อ ในขณะที่รัชสมัยของจักรพรรดิบูเช็คเทียน พระนางให้การสนับสนุนพุทธศาสนาอย่างมหาศาล ทำให้ขงจื้อเสียผลประโยชน์ ทำให้สะสมความเกลียดชังเป็นเวลาหลายทศวรรษ ตั้งแต่สมัยพระนางมีอำนาจสมัยของพระเจ้าถังเกาจง สมัยของลูก สมัยของพระนางขึ้นครองเอง 15 ปี เป็นเวลาติดต่อกันตั้ง 40 กว่าปี เพราะฉะนั้นความเกลียดชังสะสมมาก มีพลังมากทีเดียว ทันทึที่สวรรคต ฝ่ายของพระนางเองไม่ได้มีการบันทึกข้อความการบันทึกข้อความทั้งหลายแหล่ หลักฐานที่เราได้ส่วนมากเข้าใจว่าเป็นฝ่ายที่เป็นศัตรูของพระนาง เพราะฉะนั้นเราจะได้ภาพที่มีสีสันจูดจาดมากอย่างที่เป็นอยู่

ผู้ดำเนินรายการ :

วันนี้เราฟังเรื่องของบูเช็คเทียนมากันทั้งวัน นับเป็นการฉลองปีสตรีสากลที่เหมาะสมที่สุด วันนี้เป็นวัน

ส่งท้ายปีเก่าของจีน ปีที่ผ่านมาเป็นปีที่ฉลองสตรี เราก็ฉลองกันในเรื่องของบูเช็กเทียน สตรีเหล็กของแท้และดั้งเดิม มากาเร็ต แททเชอร์อาจเป็นตัวแทนในปัจจุบัน แต่จะเสมอเหมือนไปไม่ได้ทั้งหมด

ขอถือโอกาสนี้ขอบคุณวิทยากรทั้งในภาคเช้า และภาคบ่าย ที่กรุณาสละเวลาให้เกียรติมาอภิปรายในวันนี้ และขออวยพรให้ทุกคน ชื่นเจียอยู่ดี ชื่นนี้ฮวดไช้ค่ะ..

